

# Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ  
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LX

Нови Сад, октобар 1988

Број 10

## САДРЖАЈ

### АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Ванредна Скупштина АКВ посвећена расправи о уставним променама одржана 15. X 1988. у Новом Саду

### ЈЕДАН УСТАВ — ЈЕДИНСТВЕНО ЗАКОНОДАВСТВО

Из Закључака са ванредне Скупштине АКВ:

- Адвокати Војводине подржавају у целости Нацрт амандмана на Устав СР Србије који је усвојила Скупштина СР Србије
- Предлог за увођење јединственог законодавства и правосудног система у СР Србији и доношење јединственог Устава за СР Србију
- Бесплатна правна помоћ адвоката Војводине

### ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- |                  |                                               |
|------------------|-----------------------------------------------|
| Др Велибор Лукић | Повраћај у пребашње стање у управном поступку |
| Мр Мелита Дундић | Језик у праву                                 |

### КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

- |                   |                                                                                                                 |
|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Слободан Бељански | Функционална надлежност првостепеног већа за одлуке о притвору од отварања заседања до почетка главног претреса |
|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### ПРАВНА ПРАКСА

Кривично право — Грађанско право

### САОПШТЕЊА

Акција ООА у Новом Саду: помоћ пострадалима на југу Србије  
XXIX конференција адвоката АКВ  
Из записника ванредне Скупштине АКВ  
Ребаланс финансијског плана АКВ  
Из седнице Управног одбора

## **CONTENTS**

### **BARRISTER'S AND SOCIETY**

Exeptional Convention of BCV dedicated to discussion about constitutional changes helded in Novi Sad on 15th october 1988

### **ONE CONSTITUTION — ONE LEGISLATURE**

From the Resolutions of Exeptional Convention of BCV:

- Barristers of Voivodina entirely supports Draft of Amandments on Constitution of SR Serbia which was accepted by Assembly of SR Serbia
- Proposal for introducing unique legislative and judicial system in SR Serbia and bringing the unique Constitution for SR Serbia
- Free legal help by barristers of Voivodina

### **ARTICLES AND DISERTATIONS**

- |                         |                                                            |
|-------------------------|------------------------------------------------------------|
| <b>Dr Velibor Lukić</b> | Returning in former position in administrative proceedings |
| <b>Mr Melita Dundić</b> | Language in law                                            |

### **CRITIQUE OF LEGAL PRACTICE**

- |                           |                                                                                                                                  |
|---------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Slobodan Beljanski</b> | Functional authority of council of first degree for custody decesions from opening the session to the begining of main discourse |
|---------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### **LAW PRACTICE**

Criminal law — Civile law

### **ANNOUNCEMENTS**

Action of CBO in Novi Sad: help for the ruined parts of south Serbia

XXIX conference of BCV

From the minutes of Exeptional Convention of BCV helded on 24th september 1988

Balance of accounts of BCV

From the session of The Board of Directors

# Г Л А С Н И К

## АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

### ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LX

Нови Сад, октобар 1988

Број 10

## АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Ванредна Скупштина АКВ посвећена расправи о уставним променама одржана 15. X 1988. у Новом Саду

### ЈЕДАН УСТАВ — ЈЕДИНСТВЕНО ЗАКОНОДАВСТВО

- Адвокати Војводине подржавају у целости Нацрт амандмана на Устав СР Србије који је усвојила Скупштина СР Србије
- Предлог за увођење јединственог законодавства и правосудног система у СР Србији и доношење јединственог Устава за СР Србију
- Бесплатна правна помоћ адвоката Војводине
- Залагање за непосредне и тајне изборе са више кандидата и њиховим слободним истицањем

За мање од месец дана адвокати Војводине одржали су два своја скупа у најширем сазиву. Након ванредног заседања 24. IX 1988. године, на којем су размотрена економска питања везана за живот и рад Коморе, Управни одбор АКВ, извршавајући одлуку претходне Скупштине, сазвао је за 15. 10. 1988. године **ВАНРЕДНУ СКУПШТИНУ** са практично једином тачком дневног реда:

*Расправа о амандманима на Устав СФРЈ, СР Србије и САП Војводине*

Скупштина је одржана у просторијама АКВ у Новом Саду, уз присуство око 70 чланова и гостију.

Међу усвојеним Закључцима на најистакнутијем месту је-  
сте онај у којем се каже да адвокати Војводине подржавају у  
целости Нацрт амандмана на Устав СР Србије који је усвојила  
Скупштина СР Србије.

На Скупштини је једногласно, као и претходно на Конфе-  
ренцији Општинске организације адвоката у Новом Саду, изра-  
жена једнодушна и пуна солидарност са Србима и Црногорцима  
и припадницима других народа и народности на Косову. Адво-  
кати Војводине једнодушно су усвојили текст Закључка којим се  
обезбеђује бесплатна правна помоћ свима који су изложени не-  
чувеном терору и прогону на Косову, као и свим осталим гра-  
ђанима СФРЈ који су изложени репресији и злостави због сло-  
бодног изражавања мишљења о уставним променама и у другим  
јавним иступањима. Интегрални текст објављујемо у Закључ-  
цима ванредне Скупштине.

Жива и отворена дискусија, у којој је реч узело 15 учесни-  
ка, резултирала је свестраном анализом постојећих уставних по-  
стулата, са посебним акцентом на функционисање правосудног  
система, те бројним опаскама о недоречености или слабости  
постојећих решења.

Следствено томе, забележени су многи предлози који су  
нашли место и у закључцима, а чији текст у целини објављујемо  
у одлукама одн. Закључцима Скупштине.

Рецимо, међутим, одмах на почетку да посебну пажњу за-  
вређује предлог за увођење јединственог законодавства и право-  
судног система у СР Србији и за доношење јединственог Устава  
за СР Србију, као и залагање за непосредне и тајне изборе са  
више кандидата и њиховим слободним истицањем.

Радом Скупштине руководио је Борбе Вебер, председник  
ООА у Новом Саду, као председавајући радног председништва,  
а скуп је отворио и чланове и госте поздравио Душан Будишин,  
потпредседник Управног одбора Адвокатске коморе Војводине.

Скупштини су, поред чланова АКВ, присуствовали Вељко Гу-  
берина, председник Адвокатске коморе Србије, Милан Вујин, се-  
кретар АК Србије, Михаило Младеновић, председник АК Београ-  
да, и Велимир Домазет, председник АК Ниша.

Након што је усвојен записник са ванредне Скупштине од  
24. IX 1988. године, уводна излагања поднели су Томислав Ми-  
лић, адвокат у Новом Саду, и Милан Миковић, адвокат у Пан-  
чеву.

У дискусији су учествовали (према редоследу излагања): Ва-  
силије Букановић, адвокат у Кули, др Александар Маркићевић,  
Слободан Бељански, Милан Добросављев, Мирко Борјановић,  
Зоран Вучевић, Миодраг Бисалов, др Сава Грујић, адвокати у  
Новом Саду, Вељко Губерина, председник АК Србије, адвокат у  
Београду, Михаило Младеновић, председник АК Београд, адво-  
кат у Београду, Коста Хаџи, Никола Лакић, адвокати у Новом  
Саду, и Будишин Душан, адвокат у Кикинди.

Ширином расправе и бројним предлозима и мишљењима, сматрамо да је Скупштина дала допринос расправи о уставним променама; да је отворила нове углове посматрања уставних решења, посебно у функционисању правосудног система и у законодавној надлежности, да је дала прилог залагању за функционисање правне државе и за јачање уставности и законитости.

Мирослав Здјелар

## **ЗАКЉУЧЦИ**

**усвојени на ванредној Скупштини Адвокатске коморе Војводине  
15. октобра 1988. године**

### **I**

Адвокати Војводине у целости подржавају Нацрт амандмана на Устав СР Србије, који је усвојила Скупштина СР Србије.

### **II**

Подржавамо и Допунски предлог групе делегата Скупштине СР Србије о начину промене Устава СР Србије.

### **III**

Предлажемо да се уведе јединствено законодавство и правосудни систем у СР Србији и јединствени Устав за целу територију СР Србије.

### **IV**

Предлажемо да се САП Косово врати стари назив АКМО.

### **V**

Предлажемо непосредне и тајне изборе са више кандидата и слободно истицање кандидата за чланове представничких тела свих друштвено-политичких заједница и све носиоце друштвених функција.

Предлажемо увођење Већа удруженог рада у свим скупштинама.

Предлажемо да се укину председништва и савети у свим друштвено-политичким заједницама.

Предлажемо да покрајине не буду „конститутивни елемент федерације”.

## VI

Адвокати Војводине једнодушно изражавају пуну солидарност са Србима и Црногорцима и припадницима других народа и народности на Косову, који су обесправљени и изложени нечуvenом терору, нападима на живот и телесни интегритет, људско достојанство, част и слободу и насртајима на имовину и друга права од стране албанских националиста и сепаратиста.

Адвокати Војводине изражавају незадовољство и протестују због нерешавања тешке косовске драме и опортунизма државних и партијских органа у протеклим годинама и захтевају енергичну и ефикасну акцију за успостављање уставности и законитости у САП Косово.

Адвокати Војводине обезбеђују бесплатну правну помоћ:

— Свим грађанима СФРЈ који су жртве контрареволуције на Косову и чија су основна људска права и слободе повређене или угрожене услед терора албанских националиста и сепаратиста.

— Свим грађанима СФРЈ који су изложени злостави, казненом и другом прогону или другим мерама репресије због слободног изражавања мишљења у расправи о уставним променама и другим јавним иступањима.

О спровођењу ове одлуке стараће се Управни одбор Адвокатске коморе Војводине.

## VII

Тражимо рехабилитацију свих професора и других учесника у дебати о уставним променама 1968—74 који су доживели репресију због слободно израженог мишљења.

## VIII

Адвокати Војводине безрезервно осуђују бруталну употребу силе против радника, студената и грађана у СР Црној Гори.

## IX

Предлажемо да се допуни амандман XXXVII тач. 4 уколико што би се проширила надлежност Скупштине СР Србије на избор и разрешење свих судија.

## X

Адвокати Војводине дају пуну подршку Председништву ЦК СКС и Председништву СР Србије у ставовима које заузимају у овим кризним тренуцима за целу земљу.

Др Велибор Лукић  
адвокат у Новом Саду

### ПОВРАЋАЈ У ПРЕБАШЊЕ СТАЊЕ У УПРАВНОМ ПОСТУПКУ

Према пропису чл. 103. став 1. Закона о општем управном поступку, дозволиће се повраћај у пребашње стање (*restitutio in integrum*) странци која из оправданих разлога пропусти да у року изврши неку радњу, па је услед тог пропуштања искључена од вршења те радње. Одмах искрсава питање: да ли ово правно средство представља редовни или ванредни правни лек? Др Славољуб Поповић заступа мишљење да је то ванредни правни лек, па каже: „Иако одредбе о повраћају у пребашње стање нису у закону сврстане међу одредбе о правним лековима (правна средства), мислимо да повраћај у пребашње стање представља ванредни правни лек”. (Др Славољуб Поповић: *Коментар Закона о општем управном поступку*, девето издање, „Савремена администрација”, стр. 221). Ово мишљење не може се успешно бранити. Само закон одређује који су правни лекови редовни, а који представљају ванредна правна средства. Тако је поступљено и у Закону о општем управном поступку, прописујући да су ванредна правна средства: обнова поступка, нарочити случајеви поништења, укидања и мењања решења, захтев за заштиту законитости, поништење, укидање и мењање решења по праву надзора, укидање и мењање решења уз пристанак или на захтев странке, ванредно укидање, оглашавање решења ништавим.

Повраћај у пребашње стање, међутим, није сврстан међу ова ванредна правна средства. Разуме се, и за то постоји оправдање. Сва ванредна правна средства могу се иницирати од било које странке или по службеној дужности, па ни у било ком случају се не спомиње пропуштање странке да у року изврши неку радњу да би због тога била искључена од вршења те радње. Кад повраћај у пребашње стање није ванредно правно средство, да ли је, ипак, редовни правни лек? На ово питање не може се, такође, одговорити афирмативно из једностав-

ног разлога што се редовна правна средства могу користити од овлашћених лица само против управних аката који нису коначни или правоснажни. А то није случај са повраћајем у пребашње стање. Дакле, овај институт садржи такве посебности у погледу садржине да се може сматрати установом *sui generis*. И Богдан Мајсторовић децидирано сматра да је повраћај у пребашње стање ванредно правно средство и то брани на овај начин: „Повраћај у пребашње стање је ванредно правно средство, услед кога се поступак враћа у оно стање које је претходило извесној процесној радњи везаној за рок, а коју је странка пропустила да изврши у року”. (Богдан Мајсторовић: *Коментар Закона о општем управном поступку*, IV измењено и допуњено издање, „Савремена администрација”, Београд 1960, стр. 153). Академик др Иво Крбек о томе није заузео став у предговору ЗУП-а, издање „Савремене администрације”, Београд, 1960, стр. 27.

Закон о општем управном поступку прописује услове за дозволу повраћаја у пребашње стање, који се имају кумулативно стећи да би био усвојен предлог за повраћај оне странке која је из оправданих разлога пропустила да у року изврши неку радњу поступка. Ти услови, елементи су:

- а) пропуштање да се у року изврши нека радња поступка,
- б) искључење од вршења ове радње,
- в) оправдан разлог пропуштања и
- г) предлог странке која је пропустила да изврши неку радњу у року.

Сви ови услови имају једнаку снагу, јер недостатак једног од њих повлачи одбијање предлога за повраћај у пребашње стање. Код пропуштања ваља разликовати две ситуације: да ли то пропуштање представља радњу која се не може накнадно обавити, или се та радња може извршити касније. У првом случају као пример најчешће се узима жалба коју је странка пропустила да уложи у року, а за други је расправа којој странка није присуствовала па је ова одложена и заказана нова. Ово не може бити разлог за повраћај. Што се пропуштања жалбе тиче, за странку која је пропустила да је уложи у законском року наступа преклузија и тој странци не преостаје ништа другог до да тражи повраћај у пребашње стање.

Оправдан разлог пропуштања ЗУП није ближе одредио, па је пракса управних органа, коју је користила теорија, заузела управноправно становиште да су то: непредвидљиви догађаји (изненадна болест, елементарне непогоде, саобраћајна незгода, смрт у породици итд.). Наводи се, исто тако, неотклоњив догађај, тј. догађај који се, истина могао предвидети, али се није могао избећи (квар на аутомобилу). Довољан је један оправдан разлог. Само по себи се разуме да странка која тражи повраћај не сме да буде крива за немогућност извршења неке процесне радње. Повраћај у пребашње стање не може се дозволити по службеној дужности, већ само на предлог странке, којој се пропуштање десило.

У предлогу треба да се истакну оправдане околности које су спречиле странку да изврши радњу у поступку. Нека посебна форма није прописана, па ако странка предлог назове жалбом, надлежни орган ће поднесак сматрати предлогом за повраћај у пребашње стање и у складу с тим ће поступати. О томе се изјашњава судска пракса на овај начин: „И кад странка свој предлог за повраћај у пребашње стање, због пропуштања рока за жалбу, погрешно назове жалбом, о том поднеску као предлогу за повраћај у пребашње стање поступаће првостепени орган код кога је требало извршити пропуштену радњу”. (Пресуда Врховног суда Србије бр. У. 8413/60. од 20. 01. 1961, цитирана према Коментару ЗУП-а др Славољуба Поповића, „Савремена администрација”, Београд 1978).

Restitutio in integrum може се тражити и дозволити само због пропуштања процесно-правних, а не и материјално-правних рокова. Управо зато се не може тражити повраћај у пребашње стање и успоставити пропуштени законом прописани рок за подношење молбе ради признања неког права. О томе Врховни суд Србије у пресуди, коју цитирам, овако резонује: „Повраћај у пребашње стање је правно средство којим се омогућава странци да отклони штетне последице пропуштања неке радње у поступку, до којег је дошло из оправданих разлога. Отклањање штетних последица се постиже тиме што је повраћај одређен, поступак се враћа у стање у коме је био пре пропуштања. Међутим, у тужбичевом случају не ради се о пропуштању неке радње у поступку да би штетне последице у поступку биле препарирани одређивањем повраћаја. Цитирани став 5. чл. 129. новог Закона о адвокатури има карактер материјалне одредбе, а, наиме, прописује да се не може одобравати полагање адвокатског испита на основу чл. 76. Закона о адвокатури по молбама које су примљене после ступања на снагу новог Закона о адвокатури. То, ипак, значи да ако молба за полагање адвокатског испита није примљена до ступања на снагу новог Закона о адвокатури, угушено је право на полагање адвокатског испита на основу чл. 76. ранијег Закона о адвокатури, без обзира на разлоге пропуштања рока за подношење молбе. Није, дакле, пропуштање неке радње у поступку које би се могло препарирати путем повраћаја у пребашње стање, већ се ради о недостатку прописаног услова за који је везано признање права за полагање адвокатског испита на основу чл. 76. Закона о адвокатури под важношћу новог Закона о адвокатури. Недостатак законског услова за признање одређеног права има за последицу могућност стицања тог права, у тужбичевом случају могућност полагања адвокатског испита на основу чл. 76. ранијег Закона о адвокатури и такав недостатак не може се отклонити повраћајем у пребашње стање. Стога је тужени орган по закону поступио кад је тужбичев предлог за повраћај у пребашње стање одбацио као недопуштен”. (Извод из пресуде Врховног суда Србије У-10149/58. од 3. јуна 1959. године, Збирка судских одлука за 1959. годину,

књига IV, св. 2, према Коментару др Славољуба Поповића, „Савремена администрација”, стр. 237).

У ставу 2. чл. 103. ЗУП-а дато је право странци која је пропустила да у року преда поднесак и кад је она из незнања или очигледном омашком поднела благовремено поднесак поштом или непосредно надлежном органу. И тада ће се дозволити повраћај у пребашње стање, на предлог странке. Мишљење је аутора ових редова да од овог законског решења постоји боље, а то је да се правно средство има сматрати благовременим кад су испуњени горњи услови (незнање или очигледна омашка), ако је поднесак предат другом управном органу, независно од тога када ће га овај орган доставити надлежном органу. Ово утолико пре што је у чл. 66, став 4. ЗУП-а предвиђено да када управни орган поштом добије поднесак за чији пријем није надлежан, без одлагања ће доставити поднесак надлежном органу и о томе ће обавестити странку. Ако ненадлежни орган не може да утврди који је орган надлежан, или ако утврди да је за рад на поднеску надлежан суд, донеће без одлагања закључак, и одмах доставити странци. Против овог закључка није дозвољена посебна жалба. Ни ова законска регулатива није у свему беспрекорна. За странку и за орган који није надлежан, било би једноставније и лакше да кад већ не може да установи који је орган надлежан да поступа по поднеску, без одлагања позове странку ради прибављања обавештења који је орган надлежан, па ако установи да је то управни орган, овоме достави поднесак на даљи рад и без стављања предлога за повраћај. Тај надлежни орган треба да буде, наравно, управни, а не суд или неки други орган. Нема разлога због чега би ненадлежни орган доносио закључак о одбачају поднеска и овај достављао странци без права на жалбу. Чему толико посла за ненадлежни орган? А све се то може избећи на изнети начин. Овде треба само додати да би поднесак у овом случају био благовремен без обзира када ће бити достављен надлежном од ненадлежног органа, јер штетне последице не смеју пасти на странку. Ништа не мења на ствари што је надлежни орган могао или је већ исказао правоснажност свог управног акта, који се жалбом побија, с обзиром да се ова клаузула може једноставно поништити по пријему поднеска.

У ставу 3. истог члана ЗУП-а повраћај у пребашње стање дозволиће се странци и кад је очигледном омашком предала поднесак који је надлежни орган примио најдоцније 3 дана по истеку рока ако би странка због тога задоцњења изгубила неко процесно право. Чини се да би требало допунити овај став тако што би се испред синтагме „очигледна омашка” додао и израз „из незнања”, као што је то учињено у претходном ставу. Није јасно због чега је ово друго изостављено.

Странка која предлаже повраћај у пребашње стање дужна је да у предлогу изнесе околности због којих је била спречена да обави пропуштену радњу и да те околности учини бар вероватним. Предлог се, међутим, не може заснивати на околностима које су већ раније цењене као недозвољене за продужење рока

или одлагање расправе. Ако је рок пропуштен да се преда какав поднесак, уз предлог је странка дужна прикључити и тај поднесак.

Појам вероватности чињеница срећемо у више чланова ЗУП-а: чл. 80, став 5, чл. 104, став 1, чл. 143, тач. 3, чл. 157, став 2, чл. 176, став 2, чл. 188, став 2, чл. 253, чл. 255, 288, став 2, чл. 281, став 1. Пропис чл. 104, упућује на чл. 162, који питање вероватности доказа и чињеница решава овако: „Кад је прописом предвиђено да се ствар може решити на подлози и чињеница или околности које нису потпуно доказане или се доказима само посредно утврђују (чињенице и околности које су учињене вероватним), извођење доказа у том циљу није везано за одредбе овог закона о извођењу доказа”. Ово упућује на закључак да ЗУП даје доста широк спектар за доказивање чињеница вероватним, па чак излази из контекста одредаба о извођењу осталих доказа. Није допуштен предлог за повраћај у пређашње стање, који се заснива на околностима које су биле изнете у жалби или у другостепеном поступку, које је другостепени орган ценио у поступку у коме је жалба била одбачена као неблаговремена.

Ако странка са предлогом за повраћај у пређашње стање због пропуштеног рока за улагање жалбе уложи и жалбу, онда се жалба не може решавати пре но што је коначно одлучено о предлогу за повраћај у пређашње стање и жалба се не може одбацили као неблаговремена. Врховни суд Војводине је то овако формулисао у својој пресуди: „У списима предмета налази се предлог за повраћај у пређашње стање, који је поднео пуномоћник тужиоца дана 31. октобра 1986. године, дакле пре доношења оспореног решења, у коме се наводе разлози због којих жалба није поднета благовремено. У оваквој ситуацији суд налази да је пре решавања жалбе требало решити предлог за повраћај у пређашње стање у смислу одредаба чл. 103. до 108. Закона о општем управном поступку, па тек затим приступити решавању жалбе. Ово због тога што од исхода поступка по предлогу за повраћај у пређашње стање, зависи и то како ће жалба бити решена (да ли ће бити одбачена или ће се мериторно решавати). У образложењу оспореног решења се само констатује да је предат предлог за повраћај у пређашње стање и да је чињеница да је заступник био спречен да жалбу поднесе у законом прописаном року без утицаја на решавање жалбе, али се ова констатација у образложењу оспореног решења не може сматрати да је предлог за повраћај у пређашње стање решен у смислу напред поменутих одредаба Закона о општем управном поступку. Из ових разлога суд налази да је овај недостатак потребно отклонити на тај начин што ће се закључком одлучити о основаности предлога за повраћај у пређашње стање, па након окончања тог поступка приступити решавању жалбе”. (Пресуда Врховног суда Војводине бр. У. 909/87. од 27. августа 1987. и пресуда истог суда У. бр. 2277/73. од 10. јануара 1974).

Обе пресуде су јасне, разумљиве и у складу са одредбама ЗУП-а које то питање регулишу, па је сваки коментар излишан. Навођење цитата ових пресуда, објашњава се и оправдава чињеницом да управни органи, па и они другостепени погрешно примењују те прописе због чега се управни поступак непотребно и на штету странака одуговлачи, а управни органи имају више посла но што је то стварно неопходно.

Према одредби чл. 105, став 1. ЗУП-а предлог за повраћај у пребашње стање може се поднети у року од 8 дана од дана кад је престао разлог који је спречио предузимање радње, а ако је странка за пропуштање сазнала тек касније, онда од оног дана кад је то сазнала. Ово је јасно не само правнику већ и лаику.

У ставу 2. овог члана прописано је да после истека 3 месеца од дана пропуштања не може да се тражи повраћај у пребашње стање. Ову одредбу ваља ближе протумачити, тј. да ли је реч о 90 дана што може да буде нешто друго од појма 3 месеца. Чак је и Врховни суд Југославије поводом тога дао своју интерпретацију, па у својој пресуди о томе каже: „Одредбом члана 100. став 2. Закона о општем управном поступку прописано је да се рок који је одређен по месецима односно годинама завршава истеком оног дана, месеца, односно године, који по свом броју одговара дану када је достављање или саопштење извршено, односно дану у који пада догађај од кога се рачуна трајање рока. Према одредби члана 105. став 2. истог закона, после истека 3 месеца од дана пропуштања не може се тражити повраћај у пребашње стање. Из формулације става 2. члана 100. Закона о општем управном поступку произилази, да када је рок одређен месецима, не може се исти израчунавати простим сабирањем дана у појединим месецима, као што је то у овом случају учинио првостепени, односно тужени орган. Да је законодавац то хтео, да се у рок за повраћај у пребашње стање рачуна сабирањем дана, рекао би тада да у року од 90 дана, као што је са чланом 13. односно чланом 33. Закона о девизном пословању. Из података списка, даље, произилази да није спорно да је рок за увоз робе по закључку број 7228 истекао дана 7. октобра 1971. године, па како у смислу члана 105. став 2. Закона о општем управном поступку објективни рок почиње да тече од дана пропуштања, тј. следећег дана по истеку рока у коме је пропуштена радњу требало извршити, што значи да ако је 7. октобра 1971. године истицао рок када је пропуштена радњу требало извршити, први дан рока од 3 месеца у коме се може тражити повраћај није 7. октобар, већ 8. октобар 1971. године.” (Пресуда Врховног суда Југославије бр. У-1070/72 од 13. априла 1973, Збирка судских одлука за 1973, књ. XVIII, св. 2, бр. одл. 214).

Ово тумачење из цитиране пресуде, коме се не може ништа приговорити, важи и за све остале поступке у којима се рок формулише у месецима а не на дане.

Ако странка пропусти рок за стављање предлога за повраћај у пребашње стање, лишена је права да може тражити повра-

ћај у пређашње стање (чл. 105. став 3. ЗПП). Ово су законски преклузивни рокови, што значи да се не могу продужити. Први рок од 8 дана је субјективни, а други објективни. Дакле, примењен је принцип *restitutio restitutionis non datur*. О томе да се рок за повраћај не може продужити, заузео је став Савезни суд у пресуди, чији извод гласи: „Према чл. 105. став 2. Закона о општем управном поступку, после истека 3 месеца од дана пропуштања радње коју је требало обавити, не може се тражити повраћај у пређашње стање. Ову одредбу треба разумети тако да поменути рок од три месеца тече од првог наредног дана по истеку рока у коме је пропуштена радњу требало извршити. У конкретном случају пропуштена радњу, тј. захтев за продужење рока за унос девиза, требало је најкасније поднети 4. марта 1973. године, до кога је дато продужење рока по ранијем захтеву. Значи, ако се рок по чл. 105. став 2. Закона о општем управном поступку рачуна од првог наредног дана, тј. од 5. марта 1973. године, очигледно је да је рок од 3 месеца већ истекао до 13. јуна 1973. године, када је поднет захтев за повраћај у пређашње стање. Стога, оспореним решењем није повређен закон на штету тужиоца, када је одбијена жалба против закључка првостепеног органа. При томе је без утицаја решење у овој ствари, којим је продужен рок по ранијем захтеву од 4. марта 1973. године. Наиме, право је странке у случајевима где се решава у поступку покренутом по њеном захтеву, односно предлогу да се стара и да се интересује за очување рокова који теку, тако да сама странка, а што је и разумљиво, сноси последице пропуштања”. (Пресуда Савезног суда, Ус. бр. 625/74. од 10. 07. 1974, цитирана према *Коментару* др Славољуба Поповића, IX издање, „Савремена администрација”, Београд, 1978, стр. 242).

Пада у очи да је овде употребљен израз „право је странке да се стара и да се интересује за очување рокова који теку”, с обзиром на последице пропуштања. Исправније би било да је употребљена синтагма „дужност је странке”, или „дужност и право је странке”.

Предлог за повраћај у пређашње стање подноси се оном органу пред којим је требало извршити радњу која је пропуштена (то може бити како првостепени тако и другостепени-жалбени орган), који о предлогу одлучује закључком. Неблаговремен предлог одбациће се без даљег поступка. Уколико се предлог заснива на чињеницама које су општепознате, надлежни орган може одлучити о предлогу и без изјашњења противне странке. Само по себи се разуме да у једностраначким управним стварима нема противне странке, па нема ко да се изјашњава.

У чл. 160. ЗУП-а, у ставу 2. каже се да не треба доказивати чињенице које су општепознате. Треба, ипак, ближе одредити овај појам — појам шта је то чињеница општепозната. То су, у ствари, законске претпоставке које немају једнаку правну снагу. Постоје две врсте са квалитативним разликама по значају и суштини, тачније правним последицама које изазивају у поступку: општепознате чињенице, тј. квалификована законска

претпоставка када постоји искључење сваког противдоказа. То значи да их противна странка не може побијати, а управни орган који води поступак има обавезу да такве чињенице има сматрати доказаним. Друкчије стоји ствар са оборивим законским претпоставкама о чињеницама. За њихово непостојање дозвољена су сва законска средства — противдокази.

Жалба није допуштена против закључка којим се дозвољава повраћај у пређашње стање, са два изузетка: ако је дозвољен повраћај у пређашње стање по предлогу који је неблаговремено поднет, или није допуштен (чл. 107. став 1. ЗПП).

У ставу 2. истог чл. стоји да је допуштена посебна жалба против закључка само ако је закључак донео првостепени орган. То је и логично, будући да је у складу са принципом двостепености у управном поступку. Да ли то представља сметњу да се против таквог закључка, који је донео другостепени орган, не може војевати правним средствима? У таквој ситуацији допуштена је тужба, којом се покреће управни спор пред надлежним врховним судом, исто онако као против другостепеног решења, које је коначно у управном поступку, по општим начелима. Такав став је заузео др Иво Крбек у предговору ЗУП-а, треће допуњено издање, „Савремена администрација”, Београд, 1960, стр. 27. О томе се ништа не говори ни у *Коментару Закона о општем управном поступку*, IV измењено и допуњено издање, „Службени лист”, Београд, 1965, чији је аутор др Богдан Мајсторовић, а ни у *Коментару* истог закона др Славољуба Поповића, који је, непосредно испред наведен.

Најзад, одредбом чл. 108. став 1. прописано је да сам предлог за повраћај у пређашње стање не зауставља ток поступка, али орган надлежан за решавање о предлогу може привремено да прекине поступак док закључак о предлогу не постане коначан. У ставу 2. исте одредбе регулише се правна последица дозволе повраћаја, тј. да се поступак враћа у оно стање које је постојало пре пропуштања.

Мр Мелита Дундић

асистент Правног факултета у Новом Саду

## ЈЕЗИК У ПРАВУ

„Магијски формализам германског процеса слагао се са формализмом римског права и протумачен је у римско-правни. У томе је учествовало најпре француско краљевство стварањем институције заступника (адвоката), чији се задатак састојао пре свега у томе да тачно изговарају судске формуле; поред тога, ту је утицај нарочито имало канонско право. Изванредној организацији црквене управе биле су потребне строге форме за циљеве дисциплиновања световњака и очување сопствене унутрашње дисциплине.”

(Мах Вебер: *Привреда и друштво*, Београд, 1976, Просвета, с. 425)

Питање језика у праву побуђивало је пажњу правника и теоретичара и практичара још од антике. То и јесте питање које је за право веома интересантно и у теоријском и у практичном смислу, мада је оно у појединим фазама историје људске мисли о праву неоправдано занемаривано.<sup>1</sup> Тек аналитичка правна филозофија експлицирала је<sup>2</sup> значај проучавања везе језик и

<sup>1</sup> Разлог за то треба тражити у чињеници да је језик облик свести и то онај облик свести који настаје у оквиру друштвеног битка првобитног племенског друштва (пракомунизам), док рано класно друштво карактеришу број и писмо, а друштво робне производње појмовно мишљење, као облици свести. (Види А. Sohn-Rethel: *Материјалистичка критика спознаје и подруштвљење рада*, Загреб, Глобус, 1984, с. 21). Актуелност феномена типичних за друштво робне производње учинила је да је питање језик у праву неоправдано остављано по страни од антике па све до савремених размишљања о праву.

<sup>2</sup> Класици марксизма се нису посебно бавили питањем везе право и језик али су дали битне јудреднице језика, који уз алат и кооперацију чини делове процеса производње. У почетним епохама, за које

право. Аналитичка правна филозофија развила се на тлу енглеске филозофско-правне мисли да би је затим преузеле и друге, а нарочито италијанска теорија права. У најновије време, међутим, могло би се рећи да је по броју, обиму и значају радова који из различитих углова третирају практично-научно-филозофски проблем језика у праву на сам врх избила немачка теорија права. Додуше, о аналитичкој правној филозофији у класичном, односно првобитном, смислу се данас више не би могло говорити пошто се она временом трансформисала под утицајем сукоба двеју међусобно супротстављених онтолошких и методолошких струја у њој. Тако се данас заправо ради о збирном појму који обухвата две различите фазе и за којег је временом термин аналитичка правна филозофија постао још мање адекватан, па је стога боље говорити о аналитичкој правној теорији, или можда још боље о аналитичкоправним оквирима савремених размишљања о праву и језику у праву.

Обе поменуће варијанте карактерише интересовање за језик који чини засебан предмет лингвистике у Де Сосировом смислу као целокупна језичка делатност у којој су издвојене све јединице независне од индивидуе, које чине језик, или оно што се у теорији информације назива код. Говорни низ (ланец), језички текст, једном речи говор има свој предмет изучавања а то су невидљиве и инваријантне (нематеријалне) јединице и апстрактна правила комбиновања тих јединица. То су објективно дата или постојећа правила која су као таква предмет научног изучавања. Прву фазу карактерише позитивистички приступ. Језик у праву изучава се на основу сродности структура језика и права као двају логички заснованих система између којих постоји значајна мера међусобне адекватације. Она не произлазе из евентуалне утемељености језика у људском уму, нити из претпоставке да је језик сам некакав засебан људски ум, већ из чињенице да су и правне норме и значења производи људске мисли. Основне методолошке преокупације ове фазе јесу: правни силогизам, индукција и дедукција у процесу стварања и примене права и други формалнологички принципи. Настојања ове теорије иду у правцу да се аналитичка теорија језика повеже са аналитичким мишљењем, те да аналитичка теорија говорног чина (*Sprachakttheorie*) поприма сагласност са правничким облицима. Потреба за аналитичким посматрањем правничког дискурса настаје из три групе разлога: 1. теорија права је данас више него икада изложена некритичким констелацијама антрополошких и природноправних идеја; 2. о језику се, као и о друштву углавном размишља на идеолошки оптерећеној основи и 3. аутономија субјективности у праву и језику је постала услов ра-

се везује време настанка језика, свест је у функцији практичних циљева, изван групе појединац нема своју властиту свест, а магија настаје као најзначајнији облик колективне свести и она је у ствари субјективни производ процеса рада. (К. Marx, F. Engels: *Рани радови*, Загреб, Напријед, 1976, с. 31).

зумевања<sup>3</sup> и парламентарног споразумевања (као да је парламентарност нека нова правна вредност). Тек дубинске анализе односа текста и права могу да укину идеолошко подозрење и конструкције „*more geometrico*” које воде комплементарности конвенционалног мишљења и нормативне функције у друштву.

Док карактеристичан печат првој фази аналитичко-правне филозофије даје најзначајније дело Л. Витгенштајна објављено за живота,<sup>4</sup> другу фазу везујемо за његово постхумно објављено дело *Филозофска истраживања*. У фази *Tractatusa* Витгенштајн је до савршенства развио изражавање изрецивог помоћу логички заснованог језика. О оном о чему се не може говорити, тј. не може се ништа рећи логички одређено, мора се ћутати. Постхумни Витгенштај прави заокрет од логичког позитивизма ка критичком, непосредованом и интуитивном језику. Дубоко и лично готово потресно проживљен овај обрт сам Витгенштајн објашњава као логичну нужност да би се тек на крају пута спознало и оно најбитније а то је неизрециво, јер неизрециво није и непостојеће. Етика је пример неизрецивог (а етика и естетика су једно).<sup>5</sup>

Витгенштајнов заокрет једни схватају као симптом могућег краја филозофије, а други као враћање филозофије човеку (где по идејама нпр. тзв. левог радикализма и спада) и то посредством филозофије обичног језика. Он потиче од човека који има сферу свести али и сферу подсвести и интуитивног мишљења, који је активни и истовремено и пасивни субјект говорног чина. Језички чин је прагматичка говорна ситуација у којој и онај ко говори бива усмераван властитим говорњем. То произлази из специфичне везе мисли и језика, што подразумева даље и везу право и језик јер је правна норма врста мисли формулисаних по одређеним принципима. Треба признати, иако то можда на први поглед изгледа смело, да су мисао (појам) и значење (термина), мада различитих етиологија, садржински истоветне појаве. У изрецивом нема елемената неизрецивог. Појаве су или изрециве или нису. Отуда ова подударност. Не ради се о свођењу мисли на језик, или права на језик, пошто би то било немогуће. Мисао оперише у појмовној сфери, тј. сфери идеалног, а термини, односно њихова значења у комуникацијској сфери. Тиме се онтологија права не своди на језик нити на језичко. Ипак, извесно преплитање се не може порећи. Језик је облик свести и то колективне, а право егзистира, између осталог и у сфери свести. Оно није еидетског карактера, нити се језику може придавати било каква мистификаторска улога.

<sup>3</sup> J. M. Brockman: *Правнички дискурс и правна теорија* (превод В. Мијић), *Правни вјесник*, 3 (3—4)/1987, с. 341.

<sup>4</sup> L. Wittgenstein: *Tractatus logico-philosophicus*, Сарајево, Веселин Маслеша — Свјетлост, с. 259.

<sup>5</sup> У *Tractatusu* се Витгенштајн служи тзв. логичким атолизмом као помоћним средством у филозофирању о неизрецивом, теза је оних његових тумача по којима је он већ у фази *Tractatusa* давао наговештаје заокрета, док је по другима *Tractatus* антиципирао логички позитивизам.

Ипак, језик има одређену моћ. Та је идеја присутна од антике,<sup>6</sup> преко Викоа,<sup>7</sup> до марксизма<sup>8</sup> и марксизму блиских оријентација,<sup>9</sup> да би шездесетих и седамдесетих година овог века постала актуелна не само у енглеској, италијанској и немачкој, већ и у пољској, мађарској, југословенској<sup>10</sup> и другим теоријама права. Можда је једним делом за то заслужно и приближавање уласку у двадесет и први век. Постојећи комуникацијски системи све више подлежу делимичној или потпуној компјутеризацији,<sup>11</sup> зависно од структуре комуникацијских система.

Могући разлог за враћање проблему језик у праву јесте и немогућност филозофских праваца (како у прошлости тако и у садашњости) да разреши антиномију индивидуално и официјелно схваћене слободе. Тражење одговарајућих интерпретацијских узора јавља се као могући излаз који опет даље усмерава на херменеутику, као и на поновно интересовање за читав низ мислилаца који су се бавили проблемима свести као што су М. Хајдегер, Н. Хартман, Ј. Хабермас, К. Леви-Строс, па чак и на враћање у историју филозофије и најбитније идеје у њој, тј. на Канта и Хегела,<sup>12</sup> као и на природноправне идеје,<sup>13</sup> не би ли се могућност слободе што компетентније осветлила сноповима модерних тенденција. Посебно је присутно враћање неизбежном М. Веберу.<sup>14</sup>

<sup>6</sup> „Римски правник, дакле, почиње од проблема и трага за аргументима. Сходно томе, он је приморан да развије *technè* која томе одговара. Он нерелевантно претпоставља један контекст који не покушава да докаже, већ у којем се креће. То је основни став топики.” (Т. Фивег: *Топика и јуриспруденција*, Београд, Нолит, 1987, с. 62).

<sup>7</sup> „Језик неке античке нације, што се очувао као владајући до свог нестанка, треба да буде важан свједок обичаја из првих раздобља свијета.” (G. Vico: *Начела нове знаности*, Ријека 1982, Либурија, с. 82).

<sup>8</sup> „Против објективистичког саморазумевања, које се наивно односи на чињенице, може се за теоретско знање доказати индиректан делатни однос... Мишљења уведена у расправу, значи сировина која се подвргава аргументацији... Логика ових искуствених односа сама се представља у расправи тиме што се мишљења могу прецизирати и извести сваки пут само из језика одређене форме.” (Ј. Хабермас: *Теорија и пракса*, Београд, 1980, БИГЗ, с. 26).

<sup>9</sup> Ж. Бофре у теоријском дијалогу са М. Хајдегером прихвата идеју о „метафизичару скромности” који зна шта ради, који учи свет како да разликује слова, да их слаже у слоге и компоњује од њих речи. Види: *Увод у филозофију егзистенције*, Београд, 1977, БИГЗ, с. 286.

<sup>10</sup> *Сувремена филозофија права*, тема броја, *Правни вијесник*, 3, 3—4/1987, с. 317—422.

<sup>11</sup> H. Fröhn: *Subsumtion-Kommunikation-Automation*, ARSP, LXX/1984, H. 2, S. 204—229.

<sup>12</sup> W. Busch: *Die Entstehung der kritischen Rechtsphilosophie Kants 1762—1780*, Berlin—New York 1979, Gerd-Walter Küsters, Moers, S. 176, затим, H. Radermacher: *Zum Problem des Erlaubnisgesetzes bei Kant*, ARSP, LXXIV/1988, H. 1, 42—51 S., или W. G. Stratton: *The Problem of Democracy in Hegel's Philosophy of Law*, ARSP, LXXIV/1988, H. 1, 33—42 S.

<sup>13</sup> M. Trapp: *Naturrecht, Wertordnung, Vernunft*, ARSP, LXXII/1986, H. 2, 153—176 S., затим H. Müller-Dietz: *Existentielles Naturrecht und Rechtsanthropologie*, ARSP, LXXIII/1987, H. 2, 402 S.

<sup>14</sup> R. Rogovski: *Methodologischer Ansatz und sozialgeschichtlicher Gehalt bei Max Weber*, ARSP, LXXIII/1987, H. 2, 264—274 S.

„Идеја да свака ваљана мисао морао бити израз групне свести у друштву и да је тако треба разумети; категорија делимичне или потпуне идентичности субјекта и објекта мишљења остаје основом дијалектике”,<sup>15</sup> свакако је захваљујући Марксу и Лукачу утицала на развој прогресивних филозофских ставова у континуитету према историји филозофије<sup>16</sup> и теорије у друштву. У тим утицајима налазе се и неки од основа и полазишта филозофског радикализма (Хелер), критичке теорије и посебно Франкфуртског круга у оквиру ње, фројдизма као примењеног марксизма (Лакан), антрополошки оријентисаног марксизма (Леви-Строс), а посебно марксистичке херменеутике. У оквиру ње посебно место припада правничкој херменеутици,<sup>17</sup> као техници „деконструисања” смисла правних правила. Ради се о посебној врсти техничких правила, када је реч о правној херменеутици, јер „Воља законодавца, дакле, није средство тумачења него циљ и резултат тумачења, израз за априорну нужност систематски непротивречног тумачења целокупног правног поретка”.<sup>18</sup> Отуда је могуће да се као воља законодавца утврди садржај који уопште није постојао у свести састављача закона (правног правила). То значи да тумач права мора бити „мудрији” од његовог састављача. Стога правила тумачења нису предмет технике у буквалном смислу те речи, већ представљају врло сложен предмет посебне науке.

Правну херменеутику карактерише концентрисање на три битне тачке, три топоса: 1. конкретизовање норме, тј. конституисање стварности; 2. претходно разумевање<sup>19</sup> и тзв. 3. сценско разумевање.<sup>20</sup> Процес је конкретна ситуација у којој постоји субјект наспрам објекта, Sollen наспрам Sein, норма наспрам стварности као две стране једне недеље, као два пола који се не могу подвести под „more geometrico”. На тај начин се херменеутика ставља у функцију одбране демократских вредности у праву, што не значи да она у себи не носи и могућност „аксиолошког парадокса”.<sup>21</sup> „Задатак аргументативно-аналитичке тео-

<sup>15</sup> Ј. Голдман: *Марксизам и хуманистичке науке*, Београд, Нолит, 1986, с. 236.

<sup>16</sup> „Сартров егзистенцијализам сигурно не дугује свој огромни утицај толико елементима из Кјеркегора или Хајдегера колико онима које је нашао код Хегела.” (Ф. Цејмсон: *Марксизам и форма*, Београд, Нолит, 1974, с. 14).

<sup>17</sup> W. Hassemer: *Juristische Hermeneutik*, ARSP, LXXII/1986, Н. 1, 195—213 S.

<sup>18</sup> Г. Радбрех: *Филозофија права*, Београд, Нолит, 1980, с. 142.

<sup>19</sup> У том смислу је значајно за херменеутику и изучавање М. Вебера чија методологија нема за циљ развијање логике, већ њену употребу у искуству ради откривања стварности. Посебно је за херменеутику индикативно његово разграничење етичких од изванетичких сфера вредности у процесу друштвеног деловања као објективацијски моменат. (M. Weber: *Методологија друштвених наука*, Загреб, Глобус, 1986, с. 219, затим, M. Weber: *Rechtssoziologie*, 1967, Berlin, H. Maus und F. Fürstenberg, 346 S.

<sup>20</sup> W. Hassemer: *Juristische Hermeneutik*, ARSP, Н. 1, LXXII/1986, 208 S.

<sup>21</sup> M. Zirk-Sadowski: *Democracy as Hermeneutics*, ARSP, LXXIII, Н. 2, 172 S.

рије јесте да реконструише претходно разумевање.”<sup>22</sup> Упркос експерименталном карактеру њене методологије која обухвата емпиријску дескрипцију и анализу садржаја херменеутика је по својој суштини филозофска а не емпиријска или нормативна дисциплина. Пошто је процес дискурс, дијалог у коме се врши интерпретација са различитих аспеката као што су логика, етика, правичност и слично, у херменеутици схваћеној као филозофија а не техника, присутни су одређени утицаји и струје.<sup>23</sup> Ако се оставе по страни прве појаве херменеутике које су биле повезане са разумевањем и тумачењем божјих изрека и пророчанстава и њене методолошке парцијализације у оквирима појединих духовних дисциплина, херменеутика је у модерном смислу почела да се развија тек са објављивањем дела Е. Бетија: *Teoria generale della interpretazione* (Milano) 1955. године.<sup>24</sup> Од његовог излагања може се говорити о распрострањености херменеутике и њене методологије на универзалном плану, при чему херменеутичка осмишљавања добијају и нека методолошка схватања за која се традиционално сматрало да су неспојива са херменеутичком концептуализацијом. Од тада се херменеутика развија у три правца: 1. Бетијев интерпретацијски модел,<sup>25</sup> 2. онтолошки модел Ханс-Георг Гадамера<sup>26</sup> и 3. фундаментални модел француског филозофа П. Рикера (који је 1969. године у Паризу објавио више студија о интерпретацији).<sup>27</sup>

Све што се јавља као карактеристика опште херменеутике у мањој или већој мери, мање или више директно испољава се и на подручју правне херменеутике. Пре свега уочава се висок степен разумевања проблематике која сеже на једној страни

<sup>22</sup> T. Gizbert-Studnicki: *Der Vorverständnisbegriff in der juristischen Hermeneutik*, ARSP, LXXIII, Н. 4, 490 S.

<sup>23</sup> Но без обзира на плуралитет који је у основи природе херменеутике она је у једној врсти симбиозе са аналитиком и то је њена битна константа. (A. Kaufmann: *Über die Wissenschaftlichkeit der Rechtswissenschaft*, ARSP, LXXII/1986, Н. 4, 430 S.

<sup>24</sup> Е. Бети: *Херменеутика као општа метода духовних наука*, Нови Сад, 1988, Књижевна заједница Н. Сада, с. 133.

<sup>25</sup> Бети покушава супротности херменеутике да помири на начин како је то чинио Хегел, на подручју дијалектике, те га зато сматрају „Хегелом херменеутике”. Објективни дух којег Бети истиче је заправо синтагма хегеловске природе.

<sup>26</sup> То је струја која развија херменеутичке методе разумевањем и тумачењем историјског феномена. Види нпр. J. Habermas: *Der philosophische Diskurs der Moderne*, Frankfurt/Main, 1985, Suhrkamp-Verlag, 450 S. и J. Habermas: *Die neue Unübersichtlichkeit*, 1985, Frankfurt/Main, Suhrkamp-Verlag, 269 S.

<sup>27</sup> Рикер покушава да сукоб тумачења стварно тематизује. По њему су херменеутички модели и структурализам и психоанализа и модел Хегелове Феноменологије духа итд. Што се тиче психоанализе, с обзиром на израстање неких модерних марксистичких интересовања у тзв. фројдизам, треба, чини се, Фројду признати заслугу за тумачење подсвесног, али и имати у виду да је он окренут индивидуално-несвесном у којем у детету проналази корене индивидуе. Значајнији се можда чини Г. К. Јунг који истражује колективно подсвесно, истражујући у њему архетипове који би евентуално могли да послуже објашњењу језик—мишљење.

до В. фон Хумболта, зачетника модерне лингвистике, а на другој до изучавања различитих појава лингвистичког реда.<sup>28</sup> Ови домети предзнак су антиципације смисла у смислу „антиципације савршенства” што означава напуштање тежње каузалитетним спознајама. Тражење вишег смисла од нивоа утврђивања узрочно-последичних односа, али уз примену егзактних метода, суштина је проблема који се дефинише као веза између језика и права. То је и суштина аналитичког приступа науци у филозофији.

Језик је стар колико и само сазнање. Он је стога истовремено и предмет и метод аналитичке правне теорије (филозофије, зависно од тога да ли је реч о филозофији обичног језика везаној за први назив, или о филозофији науке). „Језик је једино средство у животу људи у којем се на специфичан начин одражава, односно којим се може изразити цјелокупно друштвено сазнање стварности у којој су се људи налазили и у којој се налазе.”<sup>29</sup> Естетика нпр. је одређена активност симболизовања која се одвија у свести, а коју човек показује у језику, у уметности и сл., а „примитивни” човек у митовима, легендама, бајкама, религији итд. Стога језик у себи има и аспект херметизма (што помало мистификује језик), али то није предмет аналитичке правне филозофије. Херметисти (К. Јунг, књижевник Х. Хесе и др.) превазилазе традиционалну поделу на добро и зло урањајући у драматичку архетипске прошлости. Слично је и са источњачким филозофијама које су у великој мери утицале и на специфично обликовање правних вредности и с обзиром на то на језик у праву, тако да су у неким тачкама азијски правни системи или потпуно неприхватљиви, или неразумљиви за системе англосаксонског или европскоконтиненталног права, чак и када су у питању правни системи високоразвијених и високоцивилизованих система азијског типа, као што је нпр. случај са Јапаном.

У новије време постају актуелни врло разноврсни правци размишљања углавном као реакција на „идеолошку” функцију правног позитивизма.<sup>30</sup> И „Функционалистичко становиште дугује свој садашњи полет не само развоју антропологије и социологије права него и такођер и све већем утјецају марксизма, тј. различитих марксизама, на друштвене знаности. Не мијешам марксизам са функционализмом. Напросто истичем да оно што су Маркс и Енгелс додали традиционалној дефиницији права као принудном покрету јест управо одређење функције права као класне владавине.”<sup>31</sup> Језик се, могло би се рећи, налази негде на

<sup>28</sup> Б. Ли Ворф: *Језик, мисао и стварност*, Београд, 1979, БИГЗ, с. 182. „Култура свести (понегде „еволуција свести”) је филозофски термин који означава пројект нове културе, која би се заснивала на ширењу граница свести далеко преко оквира индивидуалне свести.”

<sup>29</sup> М. Миновић: *Увод у науку о језику*, Сарајево, 1985, Свјетлост, с. 13.

<sup>30</sup> G. Zaccaria: *Deutsche und italienische Tendenzen in der neueren Rechtsmethodologie*, ARSP, LXXII/1986, Н. 3, 296 S.

<sup>31</sup> Н. Бобио: *О функционалној анализи права*, *Зборник за теорију права*, II/1982, 5, с. 195.

средокраћи, пре свега због своје амбивалентности, између двеју супротстављених струја,<sup>32</sup> између позитивистичког редукционизма на једној страни, а на другој, филозофских тежњи (доста спорно, али присутно у ултрамодерним тенденцијама које се испољавају и кроз уметност) за конституисањем науке о субјекту.<sup>33</sup> Стога се он јавља и као предмет логичких,<sup>34</sup> али и као предмет социолошких,<sup>35</sup> естетских<sup>36</sup> и других интересовања. Питање језик у праву је, чини се, постало нека врста опсесије модерних размишљања о праву, при чему би се могло рећи да то нарочито важи за модерну немачку правну мисао.<sup>37</sup>

<sup>32</sup> Мисли се на предмет најновијих аналитичкоправних истраживања, а не оних у класичном смислу (ако се тако може рећи).

<sup>33</sup> Е. Морен: *Дух времена* I, II, Београд, 1979, БИГЗ, с. 139.

<sup>34</sup> П. Гиро: *Семнологија*, Београд, 1975, БИГЗ, с. 111.

<sup>35</sup> Б. Бернштајн: *Језик и друштвене класе*, Београд, 1979, БИГЗ, с. 196.

<sup>36</sup> Ј. Мукаржовски: *Структура, функција, знак, вредност*, Београд, Нолит, 1987, с. 405.

<sup>37</sup> 1. В. Хенис: *Политика и практичка филозофија*, Београд, 1983, Нолит, с. 140, оригинал издат у Штутгарту 1977.

2. Т. Фивег: *Топика и јуриспруденција*, Београд, 1987, Нолит, с. 149, оригинал издат у Минхену 1974.

К.-Heinz Lauder: „Abwägung“ — ein neues Rechtsparadigma? Von der Einheit der Rechtsordnung zur Pluralität der Rechtsdiskurse, ARSP, LXIX/1983, H. 4, 463—484 S.

3. *Rechtsphilosophie der Aufklärung*, Symposium, Wolfenbüttel 1981, Berlin/New York, 1982, Walter de Gruyter, 459 S.

4. *Rechtsprechungslehre*, Internationales Symposium, Münster 1984, Köln, 1986 XXII, Carl Neymans, 761 S.

5. K. A. Molinaw: *Probleme einer Rechtsbildungstheorie*, Berlin, 1982, Akademie, 136 S.

6. Ch. von Mettenheim: *Recht und Rationalität*, Tübingen, 1984, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 98 S.

H. Nolte: *Kommunikative Kompetenz und Leibapriori. Zur Philosophischen Anthropologie von Jürgen Habermas und Karl-Otto Apel*, ARSP, 1984/LXX, H. 4, 518—540 S.

7. A. Perczenik: *Grundlagen der juristischen Argumentation*, Wien, 1983, Springer, XIII, 266 S.

8. J. Schapp: *Hauptprobleme der juristischen Methodenlehre*, Tübingen 1983, J. C. B. Mohr, 106 S.

9. R. Wassermann — J. Petersen: *Recht und Sprache. Beiträge zu einer bürgerfreundliche Justiz (Jura Modelkurs)*, 1983, Heidelberg, C. F. Müller Juristischer Verlag, 253 S.

V. Steiner: *Analytische Auffassung des Rechts und der Rechtsinterpretation*, ARSP, 1983/LXIX, H. 3, 299—311 S.

R. Zippelius: *Dialogik und Jurisprudenz*, ARSP, 1983/LXIX, H. 1, 131—136 S.

G. Teubner: *Reflexives Recht. Entwicklungsmodelle des Rechts in vergleichender Perspektive*, ARSP, 1982/LXVIII H. 1, 13—60 S.

H. Garrañ: *Die „Natur der Sache“ als Grundlage der juristischen Argumentation*, ARSP, 1982/LXVIII, H. 1, 60—72 S.

J. Speller: *Der taktische Gebrauch der Gegenformalmethode in der Argumentationsstrategie*, ARSP, 1982/LXVIII, H. 1, 72—102 S.

10. J. Habermas: *Theorie des kommunikativen Handelns*, 1981, Frankfurt/Main, Suhrkamp (Band 1, 534 S. Band 2: *Zur Kritik der funktionalistischen Vernunft*, 633 S.)

H. Frohn: *Subsumtion—Information—Kommunikation—Automation. Zur Computerisierbarkeit juristischen Arbeitens*, ARSP, 1984/LXX, H. 2, 204—229 S.

Од филозофије егзистенције,<sup>38</sup> преко социоллингвистике,<sup>39</sup> затим, преко изучавања различитих облика културе комуникације,<sup>40</sup> преко изучавања примитивних менталитета,<sup>41</sup> преко политичких размишљања о проблему комуникације,<sup>42</sup> па све до права и рационалитета правних одлука,<sup>43</sup> језик је незаобилазно подручје. То аналитичкој филозофији права даје посебно место у правно-теоријским и правно-филозофским размишљањима, при чему се заслуга за њено оживљавање и осавремењавање мора признати филозофском и методолошком разграничењу објашњења и разумевања.<sup>44</sup> Захваљујући томе правна аргументација и интерпретација права, подразумевајући изучавање одговарајућих аспеката језика, добијају смисао који им одговара. У њима нема каузалитетних претензија и помоћу њих, у смислу дефинисања суштине права, неће се вероватно направити никакав помак. То, уосталом, у историји правне мисли нису успели ни неки основни филозофски и научни правци. Онтологија права није, то је након постала ноторна чињеница, једино озбиљно подручје правне спознаје.

Језик је за право свакако могућност интердисциплинарног и мултидисциплинарног изучавања на нов начин.

11. E. Bund: *Juristische Logik und Argumentation*, 1983, Freiburg, Rombach Hochschul Paperback, 229 S.

12. U. Klug: *Juristische Logik*, Berlin/Heidelberg/New York, 1982, Springer, 227 S.

M. Frommel: *Die Hermeneutik — Diskussion — überholt oder unbewältigt?* Zu: Giuseppe Zaccaria... Hans-Georg Gadamer und Josef Esser, ARSP, 1987/LXXIII, H. 4, 494—519 S.

Ови подаци су дати само илустрације ради. С обзиром на то, а и пошто се ради о обичној фусноти, они нису систематизовани. Ипак, прегледности ради монографије су означене нумерички и на тај начин издвојене од дискусија и чланака. Пошто се не ради о већем броју података хронолошка прегледност претпоставља се није битна. Уосталом, сви се радови односе на последњих десетак година.

<sup>38</sup> К. Јасперс: *Духовна ситуација времена*, Нови Сад, 1987, Књижевна заједница Н. Сада, с. 124.

<sup>39</sup> М. Радовановић: *Социоллингвистика*, 1986, Нови Сад, Дневник, с. 280.

<sup>40</sup> Е. Лич: *Култура и комуникација*, 1983, Београд, Просвета, с. 155.

<sup>41</sup> Е. Е. Еванс-Причард: *Социјална антропологија*, Београд, 1983, Просвета, с. 395.

<sup>42</sup> Б. Бошњак: *Смисао филозофске егзистенције*, 1981, Загреб, Школска књига, с. 189.

<sup>43</sup> Х. Перелман: *Право, морал и филозофија*, Београд, 1983, Нолит, с. 174—175.

<sup>44</sup> G. H. von Wright: *Објашњење и разумевање*, Београд, 1975. Нолит, с. 62—63.

## КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

Слободан Бељански  
адвокат у Новом Саду

### ФУНКЦИОНАЛНА НАДЛЕЖНОСТ ПРВОСТЕПЕНОГ ВЕЋА ЗА ОДЛУКЕ О ПРИТВОРУ ОД ОТВАРАЊА ЗАСЕДАЊА ДО ПОЧЕТКА ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА

Да ли је од отварања заседања до почетка главног претреса за одлучивање о притвору надлежно веће из чл. 23 ст. 1 ЗКП или веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП?

Већи број примера из судске праксе и већина коментатора говоре у прилог тези да у оваквим случајевима надлежност припада већу из чл. 23 ст. 1 ЗКП уколико се то веће налази у заседању.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Тако, нпр., Ш. Вуковић сматра да „нема дилеме да све одлуке о одређивању, укидању и продужењу притвора, док је у заседању доноси тзв. судеће веће, а не веће из ст. 6, како се то сасвим погрешно, у пракси понекад чини” и при том се позива на одлуку ВС ЦГ. Кзз 114/69 од 3. XI 1969. (ЗКП са објашњењима и судском праксом, Београд, 1985, стр. 23). Б. Петрић указује на одлуку ВСХ Кж. 1512/54 од 21. VII 1954. сличне садржине уз коментар да одлуку о укидању притвора доноси веће из чл. 23 ст. 1 ЗКП ако се питање притвора постави док је то веће у заседању, а ван тога веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП (Коментар ЗКП, Београд, 1986, I, стр. 55 и стр. 399). Супротно би се, међутим, могло закључити из оцене истог аутора да веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП одлучује (без огреде и изузетака) и у случајевима из чл. 199 ЗКП (ЗКП објашњен судском праксом, Београд, 1986, стр. 27), као и дела коментара да решење о одређивању, укидању или продужењу притвора доноси веће из чл. 23 ст. 6 од предаје оптужнице па до почетка главног претреса (Коментар ЗКП, Београд, 1986, I, стр. 398). О. Цвијовић и Д. Поповић ослањају се на законску формулацију да ванрасправна већа одлучују у свим случајевима у којима се у првом степену одлучује ван главног претреса, али упућујући при томе на чл. 199 ст. 1 и 2 ЗКП допуштају да се та надлежност протеже и после отварања заседања и током главног претреса (ЗКП са коментаром, објашњењима и упутствима за практичну примену, Београд, 1981, стр. 18). У одлуци ВСС Кж. 1155/80 наводи се да „о укидању притвора одлучује веће ако се о томе одлучује док је ово у заседању, а у осталим случајевима ванрасправно веће”. Ј. Павлица и М. Лутовац налазе да о притвору увек одлучује веће и то ван главног претреса веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП, а не главном претресу веће из

Нове недоумице створила је једна недавно донета одлука Вишег суда у Новом Саду, у којој је изражено схватање да веће из чл. 23. ст. 1 ЗКП, иако је у заседању, није овлашћено за одлучивање о притвору, уколико главни претрес није започео. Од предаје оптужнице па до почетка главног претреса, истиче се, за одлуке о притвору надлежно је веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП (тзв. ванрасправно веће или веће састављено од тројице судија по позиву), а тек од момента када је главни претрес започео надлежно је веће из чл. 23 ст. 1 ЗКП (тзв. расправно, судеће или мешовито веће).<sup>2</sup>

Да ли овакво схватање може наћи упориште у систему Закона о кривичном поступку, посебно у одредбама чл. 199 ст. 1 и чл. 23 ст. 6 ЗКП, према којима се после предаје оптужнице суду до завршетка главног претреса притвор може одредити или укинати само одлуком већа, а за одлучивање у првом степену ван главног претреса надлежно је веће састављено од тројице судија?

Редови који следе представљају покушај одговора на ово питање, уз претходни осврт на следећих пет проблема:

а) да ли је исправно, с обзиром на функционалну надлежност већа за одлуке о притвору, фазу кривичног поступка од предаје оптужнице суду до закључења главног претреса означити као недељиву целину, онако како то допушта формулација из чл. 199 ст. 1 ЗКП?

б) каква је правна природа овлашћења већа које је у заседању?

чл. 23 став 1. ЗКП (ЗКП у практичној примени, Београд, 1985, стр. 312). Код М. Јемрића о овом проблему уз чл. 23 и чл. 199 ЗКП нема коментара (ЗКП IV изд. Загреб, 1987). У Коментару Т. Васиљевића и М. Грубача код набрајања надлежности већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП да одлучује ван главног претреса не упућује се посебно на одлучивање о притвору из чл. 199 ЗКП, из чега се посредно може закључити да аутори подразумевају функционалну подељеност надлежности већа за одлуке из чл. 199 ЗКП (Београд, 1987, стр. 34). Приликом измена у кривичном поступку, Д. Мирковић, Д. Симић, М. Вражалић и Б. Краус изнели су тумачење да у случају истицања двомесечног рока у време одржавања главног претреса одлуку о притвору доноси судеће веће, а само ако рок истекне у време кад је главни претрес одложен или прекинут одлуку доноси ванрасправно веће (Измене Законика о кривичном поступку ЈРКК, Београд, јули-септембар 1967. стр. 419—420).

<sup>2</sup> Ради се о решењу Вишег суда у Новом Саду Кж. 767/88 од 23. IX 1988. год., којим је, захваљујући оваквом правном схватању, укинута решење судећег већа Општинског суда у Новом Саду, које је, у предмету К. 1024/88, у заседању 19. IX 1988. год., пре почетка главног претреса, укинуло притвор петорици оптужених. Након одлуке Вишег суда ванрасправно веће Општинског суда у Новом Саду донело је решење Кв. 331/88 од 23. IX 1988. год., којим одбија предлог за укидање притвора. Сва петорица оптужених, после неколико дана проведених на слободи, враћени су у притвор, упркос томе што ово последње решење, као уосталом и решење Вишег суда не садрже наредбу у том правцу, него се у погледу поновног лишавања слободе оптужених ослањају на просту конклузију и пресумптивну реактуелизацију првобитно укинутог притвора, чега, мишљења смо, не би смело бити код промене битног статуса какав постоји на релацији одбрана са слободе—притвор.

в) шта значи појам „ван главног претреса”, из чл. 23 ст. 6 ЗКП?

г) каква је сврха успостављања посебне надлежности већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП?

д) да ли је могућ, у односу на одлучивање о притвору, сукоб надлежности већа из ст. 1 и ст. 6 чл. 23 ЗКП?

А. Фаза поступка од предаје оптужнице суду па до завршетка главног претреса означена је у чл. 199 ст. 1 ЗКП као једна целина, мада се, уствари, ради о више каузално или самостално постављених делова, који укључују: испитивање разлога за даље трајање притвора, периодично (чл. 199 ст. 2 ЗКП), по предаји оптужнице (чл. 265 ЗКП) или на предлог странака; испитивање оптужнице прелиминарно (чл. 263 ст. 2 ЗКП), поводом неслагања истражног судије (чл. 264 ЗКП), поводом приговора (чл. 268—278 ЗКП) или поводом захтева председника већа (чл. 277 ЗКП); припреме за главни претрес (чл. 279—286 ЗКП); одлучивање о евентуалном искључењу јавности (чл. 287—290 ЗКП); проверу претпоставки за одржавање главног претреса (чл. 298—303 ЗКП); и, најзад, отварање заседања и сам главни претрес. Сви ови сегменти немају исти процесни значај нити питања која су њима обухваћена долазе пред суд који има исти састав и исти делокруг овлашћења.<sup>3</sup> Али, оно што је карактеристично за скуп ових сегмената или за фазу поступка означену као целина у чл. 199 ст. 1 ЗКП јесте то да ће се о притвору решавати у већу. Изузетак од овог правила, предвиђен у чл. 555 ст. 2 ЗКП више говори о практичном него о вредносном циљу раздеоности надлежности. За предмет ове анализе за сада је битна чињеница да као посебан сегмент ове фазе поступка постоји интервал од отварања заседања до почетка главног претреса, интервал у коме је веће из чл. 23 ст. 1 ЗКП на окупу, у прописаном саставу, у заседању и у раду, као активни процесни субјект.<sup>4</sup>

<sup>3</sup> Т. Васиљевић истиче да се „не може замислити да цео скуп процесних радњи из којих се процес састоји, обави исти судски орган, представљен у истој личности” и да стога постоји „функционална надлежност по фазама (стадијумима) о којој се може говорити само онда кад је поверена разним органима”. (Систем кривичног процесног права СФРЈ, Београд, 1971, стр. 105). Но, за разлику од основне поделе, коју аутор чини на истражну и пресуђујућу фазу, постоји и функционална подела надлежности између различитих већа истог суда по фазама веома специфичне диференцијације, о којима је, управо, у овом осврту реч.

<sup>4</sup> Засадањем Т. Васиљевић сматра „временски период судске активности одређен за расправљање неке кривичне ствари” и оцењује га као појам везан за организацију судског рада, а не као процесни појам (цит. дело, стр. 526). Могуће је да се ипак ради о процесном појму, с обзиром на нека децизивна овлашћења и суштинске процесне диспозиције већа у заседању, како пре почетка, тако и после завршетка главног претреса. Због тога се чини ближа стварном карактеру овог феномена дефиниција Т. Васиљевића и М. Грубача, према којој отварање заседања значи: „отпочињање рада на одређеном предмету, отварање могућности за учеснике у поступку да по законом утврђеном реду могу почети са вршењем својих законских права” (Коментар, Београд, 1987, стр. 496).

Б. Према одредби чл. 315 ст. 1 ЗКП главни претрес започиње читањем оптужнице. Пре тога, према одредби чл. 298 ЗКП, председник већа отвара заседање, објављује предмет главног претреса и састав већа, те утврђује да ли су дошла сва позвана лица, а ако нису, проверава да ли су им позиви предани и да ли су свој изостанак оправдали.

У интервалу од отварања заседања па до почетка главног претреса веће које суди је овлашћено *ex lege* за доношење низа одлука: о искључењу јавности за цео главни претрес или један његов део (чл. 288 ЗКП); о спровођењу јединственог поступка у случају субјективног или објективног конекситета (чл. 32 ст. 6—8 ЗКП); о раздвајању поступка (чл. 33 ЗКП); о обустави поступка, ако на главни претрес не дође оштећени као тужилац или приватни тужилац иако су уредно позвани, нити дође њихов пуномоћник (чл. 299 ст. 2 ЗКП); о томе да се главни претрес не одржи ако уредно позвани оптужени не дође и изостанак не оправда и да се на идући претрес принудно доведе или да се одмах принудно доведе (чл. 300 ст. 1 ЗКП); о одређивању притвора ради обезбеђења присуства оптуженог на главном претресу, ако оптужени који је уредно позван, очигледно избегава да дође на претрес, а не постоје разлози за притвор из чл. 191 ЗКП (чл. 300 ст. 2 ЗКП); о суђењу у одсуству оптуженог (чл. 300 ст. 3 и 4 ЗКП); о томе да се главни претрес одржи и без присуства браниоца (чл. 301 ЗКП); ако по одредбама чл. 295, чл. 300 и чл. 301 ЗКП постоје услови за одлагање главног претреса због недоласка оптуженог, одн. одсуства браниоца, веће може одлучити да се главни претрес ипак одржи, ако би се према доказима у списима очигледно морала донети пресуда којом се оптужба одбија (чл. 302 ЗКП); о принудном довођењу сведока или вештака (чл. 303 ст. 1 ЗКП); о кажњавању или опозивању одлуке о казни за сведока или вештака (чл. 303 ст. 3 ЗКП); о удаљавању из суднице оптуженог за одређено време (чл. 295 ст. 1 и 2 ЗКП); о ускраћивању даље одбране браниоцу (чл. 295 ст. 3 ЗКП); о томе да се главни претрес одржи и без присуства браниоца одн. пуномоћника (чл. 295 ст. 3 ЗКП).

Поред припремних радњи, које треба да омогуће одржавање главног претреса, видимо да веће у заседању и пре почетка главног претреса има таква овлашћења којима доноси одлуку о самој ствари, као и низ овлашћења која су од фундаменталног значаја за нека од начела кривичног поступка, као што су јавност, право на одбрану, непосредност, или се тичу уставних права и слобода, као што је, на пример, одлука о превентивном притвору. Одлука о притвору није већег значаја од значаја неких од побројаних одлука.

В. ЗКП нема доследно изграђену терминологију процесног феномена који се зове г л а в н и п р е т р е с. Строго узевши, главни претрес је фаза поступка од чина којим он почиње, а то је према одредби чл. 315 ст. 1 ЗКП читање оптужнице, па до објаве председника већа да је главни претрес завршен, што по одредби чл. 344 ст. 1 ЗКП следи иза завршених излагања странака, уко-

лико веће не нађе да је и после тога потребно извести још неке доказе. У Закону се, међутим, израз главни претрес употребљава у нешто ширем значењу.

И пре почетка главног претреса, а и после објаве да је он завршен, постоје фазе поступка, када је веће које суди у заседању. Веће је, наиме, у заседању од отварања заседања па до тренутка када председник јавно прочита изреку и саопшти укратко разлоге пресуде, тј. објави пресуду (чл. 352 ЗКП). Раздобље између ова два термина може тећи непрекидно, али и са прекидима. У тим прекидима (прекиди и одлагања) веће није у заседању иако главни претрес може, али и не мора, да остане у правном континуитету. Заседање већа које суди, међутим, увек је у непосредној и синхроној вези са главним претресом. Веће које суди не образује се и не отвара заседање никада *ad hoc*, ради самог заседања и независно од потребе за одржавање главног претреса.

Израз „ван главног претреса” у свом дословном смислу, а поготово у вези са одредбом чл. 315 ЗКП, оповргнут је, како смо видели, низом одредби које судећем већу изричито стављају у надлежност доношење одлука и у фази која је *ex directo* ван претреса, будући да се те одлуке доносе пре читања оптужнице. Већ само то говори да веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП није овлашћено, како се то генерално у овој одредби каже, за све одлуке „ван главног претреса”.

Закон главним претресом назива често и фазу од отварања заседања до почетка главног претреса. У XXI глави ЗКП која носи назив ГЛАВНИ ПРЕТРЕС налазе се и одредбе о активностима странака и суда које претходе почетку главног претреса (нпр. о претпоставкама за одржавање главног претреса, о јавности). Када говори о записнику Закон га назива „записник о главном претресу”, мада се у њему налазе и подаци о чињеницама и процесним претпоставкама које се у записник уносе пре читања оптужнице (састав већа, констатације о присутним и одсутним позваним лицима, као и низ поменутих одлука које је веће у заседању овлашћено да донесе и пре него што је главни претрес започео). У чл. 309 ст. 1 ЗКП каже се да записник о главном претресу мора бити завршен са закључењем заседања, иако, видели смо, заседање тече и после завршеног претреса све до објављивања пресуде. Закон наводи: „ако на главни претрес не дође бранилац...” (чл. 301), или: „ако је оптужени уредно позван а не дође на главни претрес...” (чл. 300 ст. 1), мада се заправо ради о изостанцима доласка пред веће у заседању, пред којим тек треба да отпочне главни претрес. Закон се, такође, издашно користи појмом одлагања претреса који није ни започео, иако, када бисмо се доследно служили законском терминологијом која има логичко и семантичко оправдање, претрес би само могао започети или не започети, али се не би могао одложити уколико није започео. О главном претресу говори се као о *forum rei gestae* и када он није започео („Кад је председник већа утврдио да су на главни претрес дошла сва позвана лица”

— чл. 312), док неке друге ситуације смештене у исти процесни оквир назива заседање („неће се уклонити из заседања” — чл. 313 ст. 3). У одредби чл. 338 ЗКП истиче се и двоструко именовање: „... у току главног претреса у заседању...”, што подразумева обе контрерне дигресије које се на овај случај не би односиле, тј. у заседању а пре почетка или после завршетка главног претреса, и, у току главног претреса, али у време када веће није у заседању.

Очигледно је, дакле, да се појам „ван главног претреса” не мора односити на ону фазу поступка у којој главни претрес још није започео, али је зато отворено заседање већа чији је задатак да отпочне, настави и доврши главни претрес. У сваком случају изрази „ван главног претреса” и „пре почетка главног претреса” нису синонимни. Другим речима, фаза поступка која је означена речима „ван главног претреса” и фаза поступка пре почетка главног претреса ако је веће у заседању, нису нужни процесни опозити.

Г. Следећи могући критеријум за разграничење надлежности могао би бити значај процесне одлуке. Уколико би ово мерило било апсолутно тада би оно деловало у два правца: или би се одлука о притвору морала сматрати значајнијом од неких других одлука из ове фазе поступка, или би се веће састављено од професионалних судија морало у првом степену сматрати меродавнијим за одлуке о притвору од већа у коме суделују и судије-поротници. Ни једно ни друго мерило не иду у прилог надлежности већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП. Одлука о притвору нема већи процесни значај од одлуке којом се решава предмет, искључује јавност или оптужени лишава браниоца. С друге стране, када би већи значај у поступку имало веће састављено од судија по професији, тада би било логично да оно и суди.

Ако је у одредби чл. 353 ст. 4 ЗКП речено да је за даље одлуке о притвору, после објављивања пресуде до њене правоснажности надлежно опет веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП, тада *per analogiam*, али и *a contrario*, можемо закључити да се веће из чл. 23 ст. 6 ЗКП актуализира увек када веће које суди не заседа, тј. да је улога већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП, после отварања заседања већа из чл. 23 ст. 1 ЗКП, увек супсидијарна.

Надлежност већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП заснована је на функционалним и прагматичним потребама суда. Ово веће не образује се по било каквој вредносној селекцији предмета и субјекта одлучивања, него само за ситуације када не постоји друго активно веће, коме је, ради главне ствари, предмет поверен.

За ово је добар пример одредба чл. 555 ЗКП. Да је законодавац имао за циљ да уз помоћ већа састављеног од судија по позиву осигура већу стручност или брижљивост за одлуке ове врсте, он, пре свега, не би од правила о већу (чл. 199 ст. 1 ЗКП) одступио баш када се ради о притвору, а тога се правила придржавао када је реч о одлукама друге врсте из надлежности већа из чл. 23 ст. 6 ЗКП, за које послове и овлашћења преузима веће непосредно вишег суда (чл. 555 ст. 1 ЗКП). Овде пажњу

треба обратити на израз „а на главном претресу-веће” (чл. 555 ст. 2 ЗКП). Стадијуму поступка на главном претресу само због постојања већа у целини је стављен насупрот стадијум поступка у коме нема већа. Израз „на главном претресу” очито нема претензију на неку формалну дистинкцију „од почетка — до завршетка”, већ у целости прихвата компетенцију већа обухваћену XXI гл. ЗКП, тј. већа које заседа ради главног претреса, укључујући у ту компетенцију и одлуке о притвору.

Д. У нашем кривичном поступку није могућ сукоб надлежности двају првостепених већа код одлучивања о притвору. Такав дуализам компетенција ЗКП не познаје. Феномен заседања појављује се као одлучујући у односу на укупну надлежност већа које суди. Том феномену алтернира једино фаза заседања, у којој се, без обзира на главни претрес, надлежност за одлуке о притвору поново враћа већу из чл. 23 ст. 6 ЗКП.

Претходна анализа представља уједно и критику правног схватања израженог у поменутој одлуци Вишег суда у Новом Саду. Правилна примена ЗКП, уз његово логичко и циљно тумачење, за све одлуке о притвору чини надлежним веће из члана 23. став. 1. ЗКП, ако се ово налази у заседању и пре него што је главни претрес започео.

# ПРАВНА ПРАКСА

## КРИВИЧНО ПРАВО

### Материјално право

#### ПРИМЕНА БЛАЖЕГ ЗАКОНА

КЗЈ чл. 4.  
ЗКП чл. 378.

Краба учињена обијањем или проваљивањем која је због вредности одузетих ствари од стране првостепеног суда погрешно квалификована као кривично дело тешке крабе из члана 128. став 2. КЗВ после измене вредносног обележја у члану 128. став 2. КЗВ по жалби окривљеног мора се преквалификовати у кривично дело крабе из члана 127. став 1. КЗВ.

У опису крабе наведене су околности из којих произилази да је краба извршена обијањем и проваљивањем, али је првостепени суд због вредности одузетих ствари дело квалификовао као кривично дело тешке крабе из члана 128. став 2. КЗВ.

Против ове пресуде је окривљени изјавио жалбу, коју је Врховни суд усвојио.

#### Из образложења:

Првостепени суд је неправилно применио Кривични закон када је установио да се у радњама окривљеног садрже елементи тешке крабе из члана 128. став 2. КЗВ пошто је оптужницом стављено окривљеном на терет кривично дело из члана 128. став 1. КЗВ што би била правилна квалификација с обзиром да су радње оптуженог извршене обијањем магазина оштећене, односно проваљивањем и присвајањем ствари из затворених просторија. Одредба члана 128. став

2. КЗВ се искључиво односи на квалификацију дела када се тешка краба врши извршењем кривичног дела крабе из члана 127. став 1. КЗВ а вредност украдених ствари прелази износ од 150.000.— динара према Кривичном закону који је важио у време извршења дела. Из овог разлога првостепени суд није могао квалификовати радње оптуженог по члану 128. став 2. КЗВ, већ је требао правилном применом закона радње оптуженог квалификовати по члану 128. став 1. тачка 1. КЗВ.

У међувремену од доношења првостепене пресуде измењен је Кривични закон САП Војводине. Ове измене су блаже за оптуженог пошто је Кривични закон од 1. јануара 1988. године измењен у погледу вредности присвајања код кривичног дела тешке крабе, па се има применити у смислу члана 4. КЗЈ блажи закон за окривљеног, јер је у поменутом члану прописано да ће се у случају када је после извршења кривичног дела измењен закон применити закон који је блажи за починиоца.

Пошто је окривљени побијаном пресудом оглашен кривим због кривичног дела тешке крабе из члана 128. став 2. КЗВ применом блажег закона оптужени може да одговара само за кривично дело крабе из члана 127. став 1. КЗВ, јер укупна вредност одузетих ствари утврђена у чињеничном стању не прелази износ од 1.500.000.— динара што је услов да се по блажем кривичном закону дело оптуженог квалификује по члану 128. став 2. КЗВ. У овој ситуацији правилном применом кривичног закона, пресуда би била преиначена на штету окривљеног, с обзиром да жалба од стране тужиоца није изјављена. Због тога се пре-

суда по жалби окривљеног није могла преиначити тако да се дело квалификује по члану 128. став 1. тачка 1. КЗВ, већ као што је горе речено, да је оптужени извршио кривично дело крађе из члана 127. став 1. КЗВ.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 555/87 од 9. III 1988)

### ФАЛСИФИКОВАЊЕ НОВЦА

#### КЗЈ чл. 168.

Извршиоцем кривичног дела фалсификовања новца из члана 168. став 1. КЗ СФРЈ сматра се и онај ко за рачун и у корист другог ставља у оптицај лажан новац.

Побијаном пресудом окривљени су оглашени кривим за кривично дело фалсификовања новца из члана 168. став 1. КЗЈ.

У жалби окривљених се наводи да они нису саизвршиоци овога кривичног дела, јер су набављали и продавали лажан новац у корист трећег лица, и да су зато они само помагачи у овом кривичном делу.

Врховни суд Војводине је одбио жалбу окривљених и потврдио побијану пресуду.

#### Из образложења:

Неосновано се у жалбама првостепена пресуда побија због повреде кривичног закона. За оцену постојања кривичног дела из члана 168. став 1. КЗЈ у конкретном случају је од значаја то што су окривљени од првог момента знали да су у питању фалсификоване новчанице и исте продавали непознатим лицима, стављајући их на тај начин у оптицај.

Нису основане жалбе бранилаца окривљених да они могу одговорати само као помагачи. Наиме, извршиоцем, односно саизвршиоцем кривичног дела фалсификовања новца сматра се онај у чије се име и за чији рачун набавља и продаје фалсификовани новац, као и онај који непосредно учествује у набављању и препродаји таквог новца, макар то вршио за рачун и у корист друге особе, како је то овде случај. Окривљени су ставили у оптицај фалсификовани новац преко

непознатих купаца. Сви окривљени су постизали имовинску корист, сви су они према утврђеном чињеничном стању заједнички извршили дело описано у изреци првостепене пресуде, па се окривљени имају сматрати као саизвршиоци.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 327/87 од 3. II 1988)

### УЧЕСТВОВАЊЕ У ТУЧИ

#### КЗВ чл. 36.

Учесником у тучи у смислу члана 36. КЗВ сматра се не само лице које се у тучу укључило пре лишавања живота или наношења тешке телесне повреде неком лицу већ и лице које се у тучу укључило непосредно након тога ако је туча трајала континуирано и ако је то учешће у вези са целокупним догађајем у коме је наступила наведена последица.

Умисљај починиоца кривичног дела учествовања у тучи обухвата, између осталог, и свест да учествује у тучи.

Првостепеном пресудом оптужени је оглашен кривим због кривичног дела учествовања у тучи из члана 36. КЗВ.

У жалби оптуженог се наводи да није са сигурношћу расправљено када се оптужени укључио у тучу, пре, после, или за време наношења тешке телесне повреде неком лицу, као и да нема разлога о умисљају оптуженог који би се састојао у његовој свести да учествује у тучи у којој може доћи до тешке телесне повреде или лишавања живота неког лица.

Врховни суд Војводине није прихватио ове жалбене наводе.

#### Из образложења:

Нису, по налажењу овога суда, од вредности истицања у жалби да ли је оптужени тучи приступио пре, или после наношења тешке телесне повреде неком лицу, и да ли је његово учешће у тучи нечим доприносило да неко лице буде тешко повређено, јер су за учествовање у тучи одговорна не само лица која су се у тај догађај укључила пре него што је неком од учесника про-

узрокована смрт или нанета тешка телесна повреда, већ и она која су се у том догађају затекла у моменту проузроковања неке од тих последица, као и она која су се након тога укључила у тучу.

Учествовање у тучи у којој је неко лишен живота, или је другом нанета тешка телесна повреда, треба тумачити тако да се оно може одвијати и непосредно након самог лишења живота или наношења другом тешке телесне повреде, али у вези са целокупном тучом у којој је дошло до такве последице уколико се туча одвијала континуирано.

Супротно наводима жалбе, овај суд налази да за постојање кривичног дела учествовања у тучи из члана 37. КЗВ није потребно да умишљај учиниоца обухвата и његову свест да учествује у тучи у којој ће неко бити лишен живота или тешко телесно повређен, већ је за умишљај довољно постојање свести за учествовање у тучи.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 453/87 од 29. III 1988)

## КРИВИЧНО ДЕЛО КРАБЕ

### КЗВ чл. 127.

Кривично дело крабе је свршено у случају када је извршилац дела у пословним просторијама оштећене организације узео, упаковао у папир и са собом понео одређене ствари, без обзира што га је портир ове организације спречио да те ствари изнесе из круга оштећене организације.

Правоснажном пресудом осуђени је оглашен кривим за кривично дело крабе из члана 127. став 1. КЗВ за које му је изречена одговарајућа казна затвора.

У захтеву за ванредно преиспитивање правоснажне пресуде између осталог наводи, да се не ради о свршеном делу крабе већ да је у питању покушај овога кривичног дела, јер је оптужени био спречен да реализује корист постигнуту извршењем кривичног дела крабе.

Врховни суд Војводине је одбио захтев као неоснован.

## Из образложења:

Није спорно да је критичном приликом портир оштећене радне организације наишао у кругу оштећене организације на осуђеног који је у хартији носио запаковане одређене ствари. Из ових чињеница, по оцени овог суда, несумњиво произилази да је на тим стварима осуђени успоставио притежање, услед чега је неприхватљива тврдња истакнута у захтеву да је кривично дело осуђеног остало у покушају, јер управо успостављањем објектног притежања на тим стварима (одузимањем из пословних просторија и завијањем у хартију), које му је објективно омогућавало да ове ствари накнадно однесе из круга оштећене радне организације, осуђени је својим радњама остварио свршено кривично дело крабе — без обзира што су те ствари остале у простору којим је располагао до тадашњи притежалац ствари — оштећена радна организација.

Обзиром на напред наведене околности, правилно је првостепени суд радње осуђеног квалификовао као кривично дело крабе из члана 127. став 1. КЗВ, а другостепени суд овакву правну квалификацију прихватио, јер се и по оцени овога суда у тим радњама стичу сва битна обележја овог кривичног дела, а не покушаја кривичног дела крабе.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кзп. 175/87 од 7. I 1987)

## ГРАБАНСКО ПРАВО

### ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ

(Чл. 545. ст. 1. и 4. у вези чл. 541. ст. 1. ЗКП)

Оштећеном припада накнада материјалне штете у губитку зараде за време неоснованог лишења слободе у висини разлике између зараде коју би остварио и трошкова живота које би у том времену имао.

### Из образложења:

Утврђено је да је тужитељица правоснажном пресудом кривичног суда ослобођена од оптужбе те да је неосновано лишена слободе и провела у притвору од 19. децембра 1969. до 19. марта 1970. године и од 30. јула 1974. до 14. априла 1977. године. Она је била до тада на привременом раду у СР Немачкој са дететом, и да није лишена слободе зарадила би за време од 1. августа 1974. до 14. априла 1977. године 30.635 ДМ. Трошкови живота једночлане породице (тужиље) за овај период износили би 11.377 ДМ, па је тужитељици досуђена разлика од 19.258 ДМ у динарима према курсу на дан доношења првостепене пресуде.

Овај ревизијски суд налази да су судови правилном применом материјалног права основано закључили да тужитељица има право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе у смислу прописа члана 545. став 1. и 4. у вези са чланом 541. став 1. ЗКП, пошто је правоснажном пресудом кривичног суда ослобођена од оптужбе. Такође су судови основано закључили, да се штета због изгубљене зараде на страни тужитељице састоје у разлици између зараде коју би остварила у наведено време и трошкова живота које би тужитељица имала да није била лишена слободе и да је радила дакле, у износу како је досуђено другостепеном пресудом. Наиме, штета се према пропису члана 190. 300 има накнадити потпуно, ни мање ни више, па стога тужитељици не припада накнада за трошкове живота које она није ни имала. Наиме, према овом пропису, оштећеном припада накнада у износу који је потребан да се његова материјална ситуација доведе у оно стање у коме би се налазила да није било штетне радње.

Основано је мишљење тужитељице у ревизији, да по закону притвореник не сноси трошкове живота у притвору те да затворски услови живота не одговарају условима живота на слободи — у погледу становања, исхране итд. Међутим, није овде у питању одбијање трошкова живота у притвору од зараде коју би тужитељица остварила да је радила, него је у питању одбијање

трошкова живота које би имала да притвора и штете уопште није било. Неодговарајући услови живота у притвору су од значаја за нематеријалну штету, која се изражава у претрпљеним психичким боловима и страху због неоснованог лишења слободе и која је тужитељици у овом предмету такође досуђена. Стога, насупрот мишљењу тужитељице, овакво утврђивање штете и одбијање да јој се досуди накнада у пуном износу зараде, није ни у колизији са правилима морала социјалистичког самоуправног друштва.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. I-6/88 од 13. IV 1988)

*Против пресуде Вишег суда у Новом Саду бр. Р 486/84 од 26. 6. 1985. године у одбијајућем делу изреке и пресуде Врховног суда Војводине бр. ГЖ 3/87 од 17. 9. 1987. године у делу изреке под III и рев. I-6/88 од 13. 4. 1988. године Савезно јавно тужилаштво подигло је захтев за заштиту законитости Савезном суду у Београду са предлогом да се пресуде Вишег суда у Новом Саду и Врховног суда Војводине у побијеним деловима као и ревизијска пресуда у целини преиначе, тако што ће се тужбени захтев за накнаду материјалне штете усвојити у потпуности.*

### Из образложења:

Сматрам, да се изложено правно становиште судова не може прихватити.

Тужили као лицу неоправдано лишеном слободе припада право на накнаду имовинске штете у висини изгубљене зараде, коју би остварила по редовном току ствари, за време лишења слободе. Висина те имовинске штете утврђује се према укупној заради која би реално била остварена у наведено време. Ради се о новчаном потраживању па последице томе, обавеза дужника овде тужене састоји се у исплати оноликог износа, који би тужила остварила да се није неоправдано налазила у притвору. У поступку који се води ради накнаде имовинске штете због неоправданог лишења слободе досуђује се неокрњена изгубљена зарада, без одбијања издатака који би ош-

теђени имао да је на слободи, за своје нужно издржавање. Одбијањем трошкова живота које би тужила имала на слободи од њене зараде, судови су погрешно применили одредбе чл. 545 ст. 1 и 4 у вези чл. 541 ст. 1 Закона о кривичном поступку као и одредбе чл. 190 Закона о облигационим односима.

(Савезно јавно тужилаштво бр. Гт. 677/88 од 24. 8. 1988)

## Стварно право

### ЗАШТИТА СВОЈИНЕ

(Чл. 42 ЗОСПО — „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80)

Овлашћења која садржи право својине на непокретностима односе се и на ваздушни простор изнад непокретности у мери потребној за њено нормално коришћење.

#### Из. образложења:

Пресудом првостепеног суда одбијен је тужбени захтев да тужени поруши кров и зид на објекту изграђеном на међи суседних парцела парничних странака, с тим да се зид поруши само изнад висине од 2,20м који треба да остане као ограда, а другостепени суд је решавајући о жалби тужиоца ову пресуду потврдио.

Врховни суд Војводине одбио је као неосновану ревизију тужиоца изјављену против пресуде другостепеног суда из следећих разлога:

Нижестепени судови су утврдили да су тужитељи и тужени власници породичних стамбених зграда у ТВ, која представља једну грађевину са заједничким средњим зидом, да су тужени на међи у дворишту још 1972. године саградили зид у висини од 2,20 метара и са своје стране изградили помоћни објекат на једну воду да би га касније сачинили на две воде, а по том 1986. године подигли зид на висини од 3 метра и након адаптације помоћног објекта направили кров на помоћном објекту на две воде, тако да кров заузима ваздуш-

ни простор изнад земљишта тужилаца само неколико сантиметара. Тужени су покушали ставити одлуке на помоћни објекат, међутим, тужитељи су их у томе спречили.

Имајући у виду овакво утврђено чињенично стање, ревизијски суд налази да су нижестепени судови правилно поступили када су тужбени захтев одбили. Наиме, наведени објекат је постојао и раније покривен кровом на две воде, те је адаптацијом само подигнут на већу висину. Следствено томе сами тужитељи су прихватили тако подигнути објекат још раније. Не међа на ствари, што су касније тужени објекат подигли на већу висину. Постојање крова на две воде и у једном и у другом случају има исти значај за тужитеља. Што се тиче заузимања ваздушног простора тужиоца и евентуално отицања воде (што се може регулисати олучним одводом воде), правилно налазе нижестепени судови да на основу утврђеног чињеничног стања, самим подизањем објекта на виши ниво, туженици нису прекорачили својинска овлашћења, као власници своје некретности која се граничи са некретнином тужилаца. Стога њихово поступање се не може сматрати за тужитеље да им отежава коришћење некретности преко мере која је уобичајена с обзиром на природу и намену непокретности, на месне прилике или да им се тиме проузрокује знатнија штета (члан 42. Закона о својинско-правним односима), коју уосталом и сами конкретни не истичу. Што се пак тиче дозвољености изградње поменутог објекта питање је свакако другог поступка, а не ове парнице.

(Пресуда Врховног суда Војводине бр. Рев. 347/88 од 20. IV 1988)

### ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА

(Чл. 654. ст. 1. и чл. 671. ст. 1. 300)

Железничка транспортна организација не одговара за нестанак ствари из путничког аутомобила који је дат на превоз путем железнице, када оне нису биле предмет уговора о превозу.

## Из образложења:

На основу утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су законито судили и правилно применили материјално право тиме што су тужбени захтев одбили, наставши да је по уговору о превозу предмет превоза био аутомобил а не и ствари, те како сам аутомобил није оштећен, нема одговорности до туженика. Наиме, према одредби члана 654. став 1. Закона о облигационим односима, пошилац је дужан обавестити превозиоца о врсти пошилке, о њеној садржини, количини и саопштити му куда пошилка треба да буде превезена итд. Како је тужилац назначио као пошилку искључиво само возило, те није известио превозиоца о садржини и количини осталих ствари које је према његовим наводима имао у возилу, сам је на основу члана 654. став 4. Закона о облигационим односима одговоран за штету коју је евентуално претрпио.

Према одредби члана 671. став 1. Закона о облигационим односима, превозилац одговара за губитак или оштећење пошилке које би се догодило од часа преузимања до њене предаје, осим ако су проузроковани радњом овлашћеног лица, својствима пошилке или страним узроцима који се нису могли предвидети ни избећи или отклонити, те како у конкретном случају предметно возило које је представљало пошилку по товарном листу није изгубљено нити оштећено, то нема одговорности туженика ни по том основу.

(Пресуда Врховног суда Војводине  
бр. Рев. 266/88 од 23. III 1988)

## Наследно право

### УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

(Чл. 122. ст. 2. Закона о наслеђивању)

Када је умрли брачни друг уговорио издржавање не само у своју корист него и у корист свог брачног друга, тада после његове смрти преживели брачни друг може тражити ревизију уговора о доживотном издржавању због промењених околности.

## Из образложења:

Није спорно да је уговором о доживотном издржавању умрли брачни друг тужиље уговорио издржавање не само у своју корист него и у корист тужиље, као свог брачног друга. У таквој ситуацији, не може се порећи, да је тужила у чију је корист издржавање уговорено највише заинтересована да се уговор у потпуности извршава и издржавање даје на начин који одговара правој вољи уговорних страна јер је уговор и склопљен уз претпоставку да ће и преживели брачни друг примати издржавање под истим условима као и брачни друг који је умро. Ако се међутим, после смрти брачног друга, који је функциоирао као уговорна страна, ови услови не остваре, оправдано је преживелом брачном другом признати право да тражи модификацију уговора у смислу одредбе члана 122. став 2. Закона о наслеђивању („Сл. лист СРП”, број 8/75). Због тога тужила, као преживели брачни друг после смрти свога супруга може тражити ревизију спорног уговора.

(Пресуда Врховног суда Војводине  
бр. Рев. 171/88 од 2. III 1988)

## ТРОШКОВИ ЗАСТУПАЊА

(Чл. 4, 39, 40. Закона о адвокатури и служби правне помоћи, „Сл. гласник СРС” бр. 27/77)

Став адвоката у погледу одређених правних питања не спада у домен његове савесности већ је ствар стручности адвоката.

Општински суд је одбио захтев тужбе за накнаду штете, што је прихватио и окружни суд.

У првостепеном поступку је утврђено да се тужилац обратио туженом као адвокату за адвокатске услуге око замене станова, па је захтев за замену станова одбијен правоснажном судском пресудом. Тужилац је сматрао да му је тужени причинио штету за плаћене адвокатске услуге.

## Из образложења:

Неуспех у парници, у којој је тужиочев пуноћник тужени, не пружа основ за накнаду штете по основу кривице. Према чл. 4 Закона о адвокатури и служби правне помоћи адвокати су самостални у своме раду и имају право и дужност да у границама овлашћења предузимају радње за које сматрају да могу користити странци којој пружају правну помоћ. Према чл. 39 истог закона адвокат је дужан да савесно пружа правну помоћ странци која му се за такву помоћ обрати, с тим што је може одбити ако би то било од штете по интересе странке или ако би пружање правне помоћи било у супротности са одредбама поступка.

Према цитираним законским одредбама и утврђеним чињеницама

да тужени као адвокат тужиоцу није обећао сигуран успех у парници, тужени је, у овом случају савесно поступао предузевши све радње које спадају у пружање правне помоћи. Став адвоката у погледу одређених правних питања не спада у домен савесности, тако да чињеница да ли је знао да је нешто могуће или не, није од утицаја за решење овог спора, већ је ствар стручности адвоката, којег је тужилац изабрао по својој вољи. Питање кривице адвоката поставило би се у случају да је он учинио пропуст који би за странку значио губитак спора. Међутим, адвокат није учинио пропуст који би за странку у овом случају значио губитак спора.

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. бр. 374/88 од 23. 02. 1988)

Приредио  
Александар Воргић  
адвокат у Н. Саду

## САОПШТЕЊА

Друштвено-политичка и хуманитарна активност Општинске организације адвоката у Новом Саду

### ПОМОЋ ПОСТРАДАЛИМА ОД ПОПЛАВА НА ЈУГУ СРБИЈЕ

М. З.

Солидарност радних људи и грађана Југославије са онима који су у невољи још једном је потврђена. Подржавши иницијативу Општинске организације, адвокати Новог Сада у великом броју укључили су се у акцију прикупљања помоћи за пострадало становништво од поплава на југу Србије, како смо то јавили у прошлом броју.

Сада смо у прилици да саопшtimo коначни биланс ове хумане акције.

Позиву за прикупљање помоћи одазвало се 98 адвоката, а закључно са 24. X 1988. године, докле је акција трајала, прикупљено је укупно 3.400.000,00 динара.

Акцијом је непосредно руководио Душан Милић, адвокат у Новом Саду, на основу одлуке Конференције ООА у Новом Саду од 22. 9. 1988. године.

### XXIX КОНФЕРЕНЦИЈА АДВОКАТА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Конференција адвоката је одржала XXIX седницу 23. 09. 1988. године у Новом Саду. Од 16 Општинских организација адвоката у раду седнице учествовали су делегати из 8 Општинских организација адвоката. Радом Конференције руководио је Владимир Трухар, адвокат у Сремској Митровици.

Конференција је:

1. Утврдила Предлог ребаланса Финансијског плана Адвокатске коморе Војводине за 1988. годину (са и без увођења система аутоматске регулације централног грејања у просторије АКВ).

2. Прихватила извештај о дуговању адвоката према Адвокатској комори Војводине.

3. Утврдила предлог за повећање месечне чланарине адвоката и уписнине за адвокате и адвокатске приправнике.

4. Усвојила посебне критеријуме за избор органа Адвокатске коморе Војводине.

*Адвокатска комора Војводине*

## ИЗ ЗАПИСНИКА ВАНРЕДНЕ СКУПШТИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Адвокатска комора Војводине одржала је ванредну Скупштину 24. 09. 1988. године у Новом Саду.

Ванредна Скупштина је:

1. Усвојила Ребаланс Финансијског плана Адвокатске коморе Војводине за 1988. годину уз увођење система аутоматске регулације централног грејања у просторије АКВ.

2. Донела одлуку о повећању месечне чланарине адвоката на 40.000.— динара, повећању уписнине за адвокате на 250.000.— динара и за адвокатске приправнике на 50.000.— динара, почев од 01. 10. 1988. године.

3. Прихватила извештај благајника Управног одбора о дуговањима адвоката према Адвокатској комори Војводине и наложила Управном одбору да припреми измене Статута АКВ у погледу ефикаснијег наплаћивања дуговања од адвоката-дужника.

4. Сагласно одлуци Председништва Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије, донела одлуку да сваки адвокат уплати по 12.000.— динара као једнократну помоћ за прикупљање средстава југословенских адвоката на име дугогодишње неплаћене чланарине Међународној унији адвоката.

5. Донела одлуку о одржавању ванредне Скупштине Адвокатске коморе Војводине 15. 10. 1988. године са дневним редом: „Уставни амандмани на Уставе СФРЈ, СР Србије и САП Војводине”.

*Адвокатска комора Војводине*

## РЕБАЛАНС ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ ЗА 1988.

| Конт              | НАЗИВ КОНТА                                       | Оств. прих.<br>и расходи у<br>I—VI/88 | Фин. план<br>за I—VI/88 | Разлика      | Фин. план<br>за 1988. г. | Ребаланс плана за<br>1988. г. |
|-------------------|---------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------|--------------|--------------------------|-------------------------------|
| <b>I ПРИХОДИ</b>  |                                                   |                                       |                         |              |                          |                               |
| 7112              | Напл. прих. од члан.                              | 40.127.310.—                          | 39.330.000.—            | 797.310.—    | 78.660.000.—             | 108.720.160.—                 |
| 7300              | Напл. прих. од „Гласника“                         | 10.062.362.—                          | 6.912.000.—             | 3.150.362.—  | 13.824.000.—             | 13.824.000.—                  |
| 7300              | Напл. прих. од Тарифе                             | 178.000.—                             | 380.000.—               | —202.000.—   | 760.000.—                | 1.200.000.—                   |
| 7689              | Напл. прих. од спом. и др.                        | 57.150.—                              | —                       | 57.150.—     | —                        | —                             |
| 721               | Напл. прих. од СИЗ-а                              | 150.000.—                             | 1.850.000.—             | —1.700.000.— | 3.700.000.—              | 2.975.000.—                   |
| 7689              | Напл. прих. од уписнине                           | 1.430.000.—                           | 1.350.000.—             | 80.000.—     | 2.700.000.—              | 2.700.000.—                   |
| 7689              | Напл. прих. од ул. у п. Ф.                        | 49.000.—                              | —                       | 49.000.—     | —                        | —                             |
| 7689              | Напл. прих. од казни адв.                         | 154.000.—                             | —                       | 154.000.—    | —                        | —                             |
| 700               | Пренос дела в. прихода из<br>1987/по завр. рачуну | 1.165.819.—                           | 1.165.819.—             | —            | 2.331.640.—              | 2.331.640.—                   |
|                   | <b>СВЕГА:</b>                                     | 53.373.641.—                          | 50.987.819.—            | 2.385.822.—  | 101.975.640.—            | 131.750.800.—                 |
| <b>II РАСХОДИ</b> |                                                   |                                       |                         |              |                          |                               |
| 4000              | Трошкови кан. материјала                          | 1.167.758.—                           | 1.450.000.—             | 282.242.—    | 2.900.000.—              | 2.980.000.—                   |
| 4001              | Трошкови огрева I—IV/88                           | 2.989.730.—                           | 3.510.371.—             | 520.641.—    | 7.020.740.—              | 7.624.000.—                   |
| 4002              | Трошкови одр. чист. АКВ                           | 14.730.—                              | 44.850.—                | 30.120.—     | 89.700.—                 | 90.000.—                      |
| 4004              | Трошкови осталог матер.                           | 5.905.—                               | 18.400.—                | 12.495.—     | 36.800.—                 | 40.000.—                      |
| 4007              | Трошкови отп. сит. инвентара                      | 317.931.—                             | 160.000.—               | —157.931.—   | 320.000.—                | 820.000.—                     |
| 4010              | Трошкови ред. енергије                            | 211.360.—                             | 340.000.—               | 128.640.—    | 680.000.—                | 540.000.—                     |
| 4020              | Трошкови штампања                                 | 14.848.511.—                          | 6.150.000.—             | —8.698.511.— | 12.300.000.—             | 20.850.000.—                  |
| 4021              | Трошкови инв. одржавања                           | 32.727.—                              | 79.000.—                | 46.273.—     | 158.000.—                | 170.000.—                     |
| 4022              | Трошкови ред. одржавања                           | 189.072.—                             | —                       | —189.072.—   | —                        | 200.000.—                     |
| 4023              | Трошкови ПТТ усл. тел. и<br>пошт. марке           | 1.084.381.—                           | 975.000.—               | —109.381.—   | 1.950.000.—              | 2.690.000.—                   |
| 4029              | Трошкови фотокопирања                             | 27.280.—                              | 23.000.—                | —4.280.—     | 46.000.—                 | 70.000.—                      |

| Конто | НАЗИВ КОНТА                    | Оств. прих. и расходи у I-VI/88 | Фин. план за I-VI/88 | Разлика      | Фин. план за 1988. г. | Ребаланс плана за 1988. г. |
|-------|--------------------------------|---------------------------------|----------------------|--------------|-----------------------|----------------------------|
| 4031  | Трошкови ком. услуга           | 162.959.—                       | —                    | —162.959.—   | —                     | 420.000.—                  |
| 4034  | Трошкови аут. хонорара         | 1.307.493.—                     | 1.620.000.—          | 312.507.—    | 3.240.000.—           | 3.300.000.—                |
| 4035  | Трошкови пер. штампе           | 201.113.—                       | 185.000.—            | —16.113.—    | 370.000.—             | 370.000.—                  |
| 4039  | Трошкови ост. непр. усл.       | 22.300.—                        | 29.000.—             | 6.700.—      | 58.000.—              | 60.000.—                   |
| 4050  | Трошкови репрезентације        | 2.457.210.—                     | 1.150.000.—          | —1.307.210.— | 2.300.000.—           | 4.500.000.—                |
| 4060  | Трошкови амортизације          | 1.448.578.—                     | 830.000.—            | —618.578.—   | 1.660.000.—           | 2.800.000.—                |
| 4081  | Трошкови прив. и пов. усл.     | 1.413.368.—                     | —                    | —1.413.368.— | —                     | 2.000.000.—                |
| 4082  | Трошкови оmlадин. услуга       | 290.280.—                       | 290.280.—            | —            | 580.560.—             | 740.000.—                  |
| 4089  | Трошкови ост. мат. расхода     | 350.580.—                       | 1.000.000.—          | 649.420.—    | 2.000.000.—           | 2.000.000.—                |
| 411   | Трошкови банкарских усл.       | 105.257.—                       | 60.000.—             | 45.257.—     | 120.000.—             | 780.000.—                  |
| 4130  | Трошк. премије осиг. ос. ср.   | 154.800.—                       | 77.400.—             | —77.400.—    | 154.800.—             | 154.800.—                  |
| 4140  | Дневнице у земљи и иностран.   | 836.566.—                       | 2.500.000.—          | 1.663.434.—  | 5.000.000.—           | 7.000.000.—                |
| 4150  | Пут. трошк. у зем. и иностран. | 128.401.—                       | 1.400.000.—          | 1.271.599.—  | 2.800.000.—           | 3.000.000.—                |
| 4153  | Аутоб. карте за раднике АКВ    | 389.400.—                       | 425.700.—            | 36.300.—     | 851.400.—             | 1.086.000.—                |
| 4180  | Чланарина за међун. сарад.     | —                               | 400.000.—            | 400.000.—    | 800.000.—             | 800.000.—                  |
| 4188  | Чланарина Савезу               | 2.833.612.—                     | 2.900.000.—          | 66.388.—     | 5.800.000.—           | 5.800.000.—                |
| 4181  | Трошкови за грађ. земљ.        | 182.461.—                       | 115.798.—            | —66.663.—    | 231.600.—             | 200.000.—                  |
| 4189  | Остали ванредни трошкови       | —                               | 75.000.—             | 75.000.—     | 150.000.—             | 150.000.—                  |
| 4600  | Бруто ЈД рад. КАВ I-VI/88      | 20.892.841.—                    | 22.646.670.—         | 1.753.029.—  | 45.293.340.—          | 53.277.000.—               |
| 463   | Допр. из дох. (Реп. РЗ, ДПЗ)   | 1.866.036.—                     | 1.495.000.—          | —371.036.—   | 2.990.000.—           | 4.759.000.—                |
| 468   | Помоћ и накнада рад. људ.      | —                               | 300.000.—            | 300.000.—    | 600.000.—             | 600.000.—                  |
| 468   | топли оброк РЗ                 | 737.350.—                       | 737.350.—            | —            | 1.474.700.—           | 1.880.000.—                |
|       | СВЕГА:                         | 56.669.990.—                    | 50.987.819.—         | —5.682.171.— | 101.975.640.—         | 131.750.800.—              |

ПРЕДСЕДНИК УО

Боривој Јекић

БЛАГАЈНИК УО

Бранислава Богђић-Ракић

РУКОВОДИЛАЦ РАЧУНОВОДСТВА

Марија Адамовић

## ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора Адвокатске коморе Војводине, одржаној у Новом Саду 23. 09. 1988. године, донете су следеће одлуке:

1. Записник са претходне седнице УО једногласно је усвојен.
2. На седницу Председништва Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије у Београду 01. 10. 1988. године упућени су Стеван Рончевић, председник Комисије за статутарна и нормативна акта, Милан Миковић, председник Комисије за праћење примене друштвених договора и Имре Варади, председник Комисије за кадрове.
3. На збор који организује Основна адвокатска комора у Нишу поводом расправе о уставним амандманима и стању на Косову упућен је Душан Будишин, потпредседник УО. Расправа се одржава на Правном факултету у Нишу 01. 10. 1988. године.
4. У Адвокатској комори Војводине 14. и 15. 09. 1988. године успешно је одржан Округли сто Секције судске психијатрије VIII конгреса психијатара Југославије.
5. Узет је на знање извештај благајника УО о стању финансијских средстава на рачуну АКВ, предлог Ребаланса Финансијског плана АКВ за 1988. годину и извештај о дуговањима адвоката према АКВ.
6. Донета је одлука да се привремено забрањује вршење адвокатске дужности свим адвокатима-дужницима који нису измирили своје обавезе према АКВ закључно са II кварталом 1988. године, а према увиду у књиговодствено стање АКВ. Привремена забрана трајаће до коначног измирења обавеза дужника.
7. Решењем број 347/88 уписан је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Остојић Михаило, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Маршала Тита бр. 30, а са даном 23. 09. 1988. године.
8. Решењем број 361/88 уписана је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Мирјана Плачков, дипл. правник из Новог Сада, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремским Карловцима, Мажура-нићева бр. 3, а са даном давања свечане изјаве.
9. Решењем број 363/88 уписана је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Деак Ибоља, дипл. правник из Горњег Бrega, са седиштем адвокатске канцеларије у Сенти, Лењинова бр. 8, а са даном давања свечане изјаве.

10. Решењем број 358/88 уписан је у Именик адвоката АК Војводине Јакшић Александар, дипл. правник из Ковина, са седиштем адвокатске канцеларије у Ковину, Маршала Тита бр. 43, а са даном давања свечане изјаве.

11. Решењем број 362/88 уписан је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Рајковић Ратко, адвокат у Зеници, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Стевана Христића бр. 31, а са првим наредним даном који следи дану брисања из Именика адвоката АК у Сарајеву.

12. Решењем број 356/88 уписан је у Именик адвоката АК Војводине у Новом Саду Булатовић Бранко, дипл. правник из Београда, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Маршала Тита бр. 10, а са даном давања свечане изјаве.

13. Решењем број 350/88 уписана је у Именик адвокатских приправника АК Војводине у Новом Саду Бркић-Белић Даница, дипл. правник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Ивана Бркића, адвоката у Новом Саду, а са даном 23. 09. 1988. године.

14. Решењем број 359/88 узето је на знање да је Татомиров Клара, адвокат у Сомбору, закључила породичко боловање те да је отпочела са радом у својој адвокатској канцеларији 19. 09. 1988. године.

15. Решењем број 364/88 узето је на знање да је Пацал Јулијана, адвокат у Бачкој Тополи, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у Фекетић, Иве Лоле Рибара бр. 18, а са даном 15. 09. 1988. године.

16. Решењем број 357/88 узето је на знање да је Пајић Бранко, адвокат у Иригу, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, Успенска бр. 18, а са даном 15. 09. 1988. године.

17. Решењем број 351/88 узето је на знање да је Бајић Јован, адвокат у Ковачици, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Инђију, Блок 44 Ламела А, а са даном 01. 10. 1988. године.

*Управни одбор*



Издавачки савет

Председник:

Проф. др БРАНКО ПЕТРИЋ  
редовни професор Правног факултета у Н. Саду

Проф. др Тибор Варади, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др Славко Царић, декан Правног факултета у Новом Саду, Буро Шкрбић, судија Врховног суда Војводине, Теодора Влаховић, секретар Секције за друштвено-политички систем ПК ССРНВ, др Даринка Недељковић, покрајински друштвени правобранилац самоуправљања, Живко Будимчевић, судија Врховног суда Војводине, Зијах Загорчић, заменик покрајинског јавног тужиоца, Недељко Јањушевић, директор Покрајинског завода за јавну управу, др Светислав Радовановић, судија Уставног суда Војводине, Мирослав Здјелар, адвокат у Новом Саду, др Никола Воргић, адвокат у Новом Саду, др Аурел Лошонц, адвокат у Суботици, Сава Савић, адвокат у Новом Саду, и Стеван Рончевић, адвокат у Новом Саду

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др Александар Маркићевић, адвокат у Новом Саду, Слободан Бељански, адвокат у Новом Саду, Александар Воргић, адвокат у Новом Саду, Миливоје Милић, адвокат у Срем. Митровици, Александар Грчки, адвокат у Молу, Имре Варади, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/І. Телефон: 29-459. Годишња претплата 24.000.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја 2.000.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, Гласник је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа РО штампарија „Будућност”, Шумадијска 12, Нови Сад



